

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Webartikel

Ontwikkelingen rente AWBZ zorginstellingen 1989–2013

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van
Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Juni 2015

Samenvatting

Afgelopen jaren ontvingen AWBZ-zorginstellingen een gegarandeerde vergoeding voor hun kapitaallasten van zorgvastgoed via het wettelijk budget. Tot de kapitaallasten worden rentelasten, afschrijvingen en huur gerekend. Vanaf 2012 moeten zorginstellingen integrale tarieven hanteren waarbij een vergoeding is inbegrepen voor de kapitaallasten. Het is belangrijk dat de tarieven gebaseerd worden op een reële vergoeding van de rentelasten. Op basis van de overzichten van langlopende leningen uit jaarrekeningen 2013 wordt de ontwikkeling in de afgelopen ruim twintig jaar geschetst van de werkelijke rentepercentages en rentelasten. Verder worden de gerealiseerde rentelasten vergeleken met de door de NZa vergoede rentelasten en wordt het verschil bekeken tussen de werkelijke rente en de kapitaalmarktrente.

De rentepercentages waarvoor zorgconcerns langlopende leningen afsluiten verschillen sterk. De spreiding van de rente is sinds de introductie van de rentenormering in 1996 minder groot. Vanaf 2008 neemt de spreiding weer toe. De afgesloten mediane rente stijgt in 2011 na een jarenlange daling vanaf 2007, maar daalt weer in 2012 en 2013. Voor de jaren na 2002 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente steeds iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente.

Trefwoorden: Rente, AWBZ, werkelijke lasten, NZa, langlopende leningen, kortlopende leningen, vastgoed.

1. Inleiding

Voor de beleidsontwikkeling van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is er behoefte aan inzicht in de ontwikkeling, over de afgelopen ruim twintig jaar, van de werkelijke rentelasten van zorginstellingen die geheel of grotendeels gefinancierd worden vanuit de AWBZ.

Aanleiding voor deze vraag is de afschaffing van het zogenaamde bouwregime per 1 januari 2009 en de introductie van integrale tarieven inclusief kapitaallasten per 1 januari 2012. Voor de afschrijvingskosten zijn nieuwe termijnen vastgesteld. Voor de vergoeding van de rentelasten moeten nieuwe rentepercentages worden vastgesteld. Voor 2013 en 2014 wordt gerekend met een rente van 5% voor de normatieve huisvestingscomponent (NHC) en 4% voor de normatieve inventaris component (NIC)¹⁾.

Het ministerie van VWS heeft daarom het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gevraagd om tabellen en figuren samen te stellen die inzicht geven in de relatie van de door de AWBZ-zorginstellingen werkelijk betaalde rente met de algemene kapitaal- en geldmarktrente. Ook is het CBS gevraagd om de werkelijk betaalde rente door zorginstellingen te vergelijken met de in de afgelopen jaren door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) vergoede rente

¹⁾ NZa, Beleidsregels CA-300-605, Tarieven normatieve huisvestingscomponent (NHC) en normatieve inventaris component (NIC) bestaande zorgaanbieders, 2014.

via genormeerde tarieven. Dit rapport is een herhaling van eerdere onderzoeken waarbij de resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op recente jaarrekeningen 2013. Het laatste onderzoek was op basis van jaarrekeningen 2012.

In dit onderzoek is de ontwikkeling van de rente van langlopende leningen bekeken over de jaren 1989–2013. Deze analyses zijn gebaseerd op de gegevens over leningen die zorgconcerns tot eind 2013 zijn aangegaan. Naast de afgesloten rentepercentages is ook de looptijd van de lening en de grootte van de totale bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern in het onderzoek meegenomen. Afzonderlijke analyses zijn uitgevoerd voor de sectoren Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), Gehandicaptenzorg (GHZ) en Verpleeghuis- en Verzorgingshuiszorg (VV).

2. Beschrijving van het onderzoek

2.1 Populatie

De populatie in dit onderzoek bestaat uit zorgconcerns met als hoofdactiviteit GGZ (langdurige en geneeskundige GGZ), GHZ of VV, die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden vanuit de AWBZ. Enkele GGZ-zorgconcerns uit de GGZ-populatie in dit onderzoek zijn geheel of gedeeltelijk Zvw-gefinancierd en ontvangen geen AWBZ-financiering. Als de zorgconcerns naast bovengenoemde hoofdactiviteit nog andere zorg of diensten verlenen, tellen deze nevenactiviteiten mee in de statistische beschrijving.

2.2 Onderzoeksmethode

Voor de berekeningen van de uitkomsten vormen de overzichten van langlopende leningen per zorgconcern uit de jaarrekeningen de basis. AWBZ-zorginstellingen zijn conform de regeling jaarverslaggeving verplicht om deze overzichten op te nemen in de jaarrekening. Per lening worden gegevens verstrekt over werkelijk betaalde rente, hoofdsom, looptijd, restschuld en aflossingen. Het voor dit onderzoek samengestelde bestand met leninggegevens is afkomstig uit door zorgconcerns gedeponeerde jaarrekeningen in Pdf bij het CIBG op www.jaarverslagenzorg.nl. Op basis van dit bestand zijn diverse analyses uitgevoerd.

Voor de vergelijking van de gegevens per lening met de uitkomsten uit de statistiek Zorginstellingen van het CBS en de vergelijking van gegevens per lening met de NZa-vergoedingen (beschikbaar op NZa-instellingsniveau) zijn de individuele leninggegevens per zorgconcern geaggregeerd naar het niveau van het totale zorgconcern. Dit is nodig omdat de gegevens uit de statistiek Zorginstellingen alleen op het niveau van het totale zorgconcern beschikbaar zijn. Evenzo kunnen de NZa-gegevens meestal ook alleen vergeleken worden op het niveau van het totale zorgconcern.

De indeling van de individuele leninggegevens van een zorgconcern naar sector en naar grootte van de totale bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern volgt uit de koppeling per zorgconcern met de microdata uit de statistiek 'Zorginstellingen' via het 'Zorgeenhedenregister' van het CBS. In dit 'Zorgeenhedenregister' zijn alle zorgconcerns naar hoofdactiviteit ingedeeld in een klasse van de StandaardBedrijfsIndeling (SBI) 2008.

2.3 Bronnen

Overzicht Langlopende leningen uit Jaarrekeningen (pdf) (CIBG)

Zorgconcerns die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de Zvw/AWBZ moeten vanaf 2007 elk jaar verantwoording afleggen over de manier waarop zij hun geld besteden. Die verantwoording doen ze aan de hand van het 'Jaardocument Zorginstellingen', dat door het CIBG wordt verzameld. Het Jaardocument bestaat uit drie onderdelen: het 'Maatschappelijke verslag' (facultatief), kwantitatieve variabelen in 'DigiMV' en een jaarrekening in Pdf (of Excel). De jaarrekeningen worden op internet gedeponereerd via de website www.jaarverslagenzorg.nl. Voor het jaar 2013 zijn veruit de meeste jaarrekeningen in Pdf aangeleverd. Van de Pdf-files zijn de gegevens uit het onderdeel 'overzicht leningen' via OCR (Optical Character Recognition) naar een database overgebracht. Daarnaast zijn voor 2013 van meerdere Pdf-files de gegevens handmatig vertoetst. Dit betreft vooral jaarrekeningen 2013 van GGZ-instellingen, waarvoor de indieningstermijn is verlengd tot 15 december 2014. Voor de jaarrekeningen 2013 van Ziekenhuizen is de indieningstermijn ook verlengd. Omdat de gegevens uit deze jaarrekeningen slechts in enkele tabellen zijn opgenomen, zijn de overzichten uit later gedeponeerde jaarrekeningen van ziekenhuizen niet handmatig vertoetst. In dit rapport is het aantal leninggegevens van Ziekenhuizen daarom beduidend kleiner dan in voorgaande rapporten.

In het overzicht Langlopende leningen geeft het zorgconcern aan welke leningen gedurende het jaar zijn afgesloten en/of afgelost. Van leningen die in eerdere jaren zijn afgesloten wordt de datum van afsluiting (startdatum van de lening) opgegeven, het rentepercentage en de resterende looptijd. Tussentijdse rentewijzigingen worden meestal direct in het overzicht aangepast. De afsluitingsdatum blijft daarbij in vrijwel alle gevallen ongewijzigd, evenals de (totale) looptijd van de lening.

Gaafgemaakte DigiMV-data (CBS)

Door het CBS zijn statistieken over de jaren 2006 t/m 2013 samengesteld over zorginstellingen op basis van DigiMV-data. De DigiMV-data zijn onderdeel van het 'Jaardocument Zorginstellingen' en bevatten (een selectie van) de balans- en resultaatrekening variabelen. Ook bevat DigiMV een sectorspecifieke opvraag (bijv. productiegegevens). Het overzicht langlopende leningen maakt geen deel uit van DigiMV.

Door het CBS is het ruwe DigiMV-bestand gaafgemaakt, d.w.z. op basis van diverse controles zijn de data gecorrigeerd en/of aangevuld. Vervolgens zijn de uitkomsten opgehoogd tot de populatietotalen op basis van NZa-budgetten. De doelpopulatie bestaat uit zorgconcerns die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de Zvw/AWBZ en met de volgende klasse van de StandaardBedrijfsIndeling (SBI) voor 2008 uit het Algemeen Bedrijfsregister (ABR):

2.3.1 Aantal zorgconcerns per SBI-klasse, 2013

	Hoofdooractiviteit	Aantal zorgconcerns
SBI		
86104 + 86222	Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)	117
8720 + 87301	Gehandicaptenzorg (GHZ)	147
8710 + 87302	Verpleeghuis- en Verzorgingshuiszorg (VV)	309
Daarnaast is vergeleken met de volgende SBI-klasse		
86101 t/m 86103	Ziekenhuiszorg (ZKH)	104
88101	Thuiszorg (T)	157

Tot de SBI Ziekenhuiszorg (ZKH) behoren zowel universitaire medische centra, algemene als categorale ziekenhuizen en revalidatie-instellingen.

Per zorgconcern zijn in de statistiek 'Zorginstellingen' naast de hoofdactiviteit ook alle nevenactiviteiten meegenomen in de statistische beschrijving. Dit betekent bijvoorbeeld dat een concern dat naast een ziekenhuis ook een klein verpleeghuis heeft, in de beschrijving naast de ziekenhuiszorg ook de verpleeghuisactiviteiten meeneemt.

Aanvaardbare rentelasten uit de nacalculatieformulieren (NZa)

In de nacalculatieformulieren van de NZa verantwoordende zorginstellingen de productie van een jaar. Op basis van deze nacalculatieformulieren wordt het definitieve budget door de NZa aan de zorginstelling toegekend. De rentelasten uit de nacalculatieformulieren 2013 zijn de totale kosten die door de NZa m.b.t. rente zijn vergoed. De rentekosten uit het nacalculatieformulier worden berekend aan de hand van normrentes en volgen uit het 'calculatiemodel rentekosten'. De vergoede rentelasten 2013 zijn conform NZa beleidsregels (CA-300-594) opgebouwd uit meerdere onderdelen;

- Rentekosten langlopende leningen;
- normrente over verschil activa en passiva (= kort krediet volgens NZa);
- inflatievergoeding over het eigen vermogen;
- het rentedeel gehuurde instandhouding.

Voor dit onderzoek zijn alleen de totale bedragen aan vergoede rentelasten per zorginstelling uit het AWBZ-budget beschikbaar (inclusief aandeel rente normatieve huisvestingscomponent). Om een vergelijking te kunnen maken met jaarrekeningdata 2013 zijn de door de NZa vergoede rentebedragen over 2013 gebruikt.

Geld- en kapitaalmarktrente (DNB)

De Nederlandsche Bank (DNB) publiceert op de eigen website diverse reeksen met rentetarieven. Voor dit onderzoek is de Euribor/Aibor (eenmaands, driemaands en twaalfmaands) gebruikt ter vergelijking van de kortlopende rente. Voor vergelijking van de langlopende rente is de kapitaalmarktrente 'jongste tienjarige staatslening' overgenomen. Naast de tienjaars staatslening zijn ook gemiddelde rentes meegenomen van de korte en middellange staatslening.

Als maatstaf van de kapitaalmarktrente wordt vaak naar staatsleningen gekeken. Gezien het lage debiteurenrisico (risico dat er niet betaald wordt) bij een Nederlandse staatslening, geldt dit tarief vaak als een soort basistarief. Andere leningen met hogere risico's kennen dan een renteopslag voor dat hogere risico, waarbij geldt dat de opslag hoger wordt, naarmate het debiteurenrisico hoger wordt. Bovendien geldt normaal gesproken dat de rente hoger wordt bij een langere looptijd. Ook bij hypotheek- en consumptieve leningen is de kapitaalmarktrente belangrijk. Bij leningen met een langere renteperiode, bewegen de hypotheekrente en de leenrente vaak mee met de kapitaalmarktrente. Voor de jongste tienjarige staatslening wordt altijd een staatslening gekozen, met een looptijd in de buurt van de 10 jaar. Bron: www.homefinance.nl.

De Euribor rentetarieven worden in de financiële wereld gebruikt voor het vaststellen van rentes voor allerlei afgeleide producten, zoals hypotheek- en spaarrekeningen en renteswaps. Bij hypotheek- en spaarrekeningen met een korte rentevaste periode, is de hoogte van de hypotheekrente, spaarrente en leenrente daardoor nauw verbonden met de renteontwikkeling van het Euribor tarief met een vaste opslag.

Bron: www.homefinance.nl.

2.4 Opmerkingen bij de tabellen en figuren

Betekenis jaren in figuren

De in dit onderzoek getoonde overzichten van rentepercentages naar jaren zijn gebaseerd op de overzichten van langlopende leningen uit de jaarrekeningen van het verslagjaar 2013. De jaren verwijzen hierin naar het jaar waarin een lening is afgesloten. Dit jaar komt niet altijd overeen met het jaar waarin het huidige rentetarief is ingegaan. Reden hiervoor is dat in de meeste gevallen de afsluitingsdatum en looptijd bij tussentijdse rentewijziging niet worden aangepast in het overzicht.

Bronvermelding

De bronvermelding bij de figuren en tabellen verwijst naar de gebruikte data voor het samenstellen van de specifieke figuur of tabel. Indien alleen gegevens uit de 'overzichten langlopende leningen' van de jaarrekeningen 2013 zijn gebruikt, bijvoorbeeld in een overzicht gemiddelde rentepercentages naar jaren, wordt de bron 'jaarrekeningen 2013' vermeld. In geval van aanvulling met populatiegegevens uit de statistiek 'Zorginstellingen', bijvoorbeeld gebruik van 'Totale bedrijfsopbrengsten', is de bronvermelding 'CBS' opgenomen. De bron 'DNB' verwijst naar de rentetarieven 'Euribor' (rente kort krediet) en/of korte (3–5 jaar), middellange (5–8 jaar) en tienjarige staatsleningen (rente lang krediet) van De Nederlandsche Bank (DNB). De bron 'NZa' verwijst naar de rentevergoedingen die zorginstellingen hebben ontvangen van de NZa (onderdeel van het wettelijk budget).

Totale populatie of steekproef?

De grafieken en tabellen in hoofdstuk 3 beschrijven de totale populatie zorginstellingen die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de AWBZ/Zvw. Voor een groot deel van deze instellingen zijn leninggegevens beschikbaar uit de overzichten van langlopende leningen uit de jaarrekeningen.

De resultaten in hoofdstuk 4 zijn gebaseerd op deze leninggegevens uit de jaarrekeningen en beschrijven dus alleen een representatieve steekproef, en niet de totale populatie. Enige uitzondering hierop in hoofdstuk 8 is tabel 8.11 waarin de berekende rentelasten op basis van de gegevens uit de jaarrekeningen zijn opgehoogd tot populatietotalen.

3. Financiële kengetallen zorginstellingen

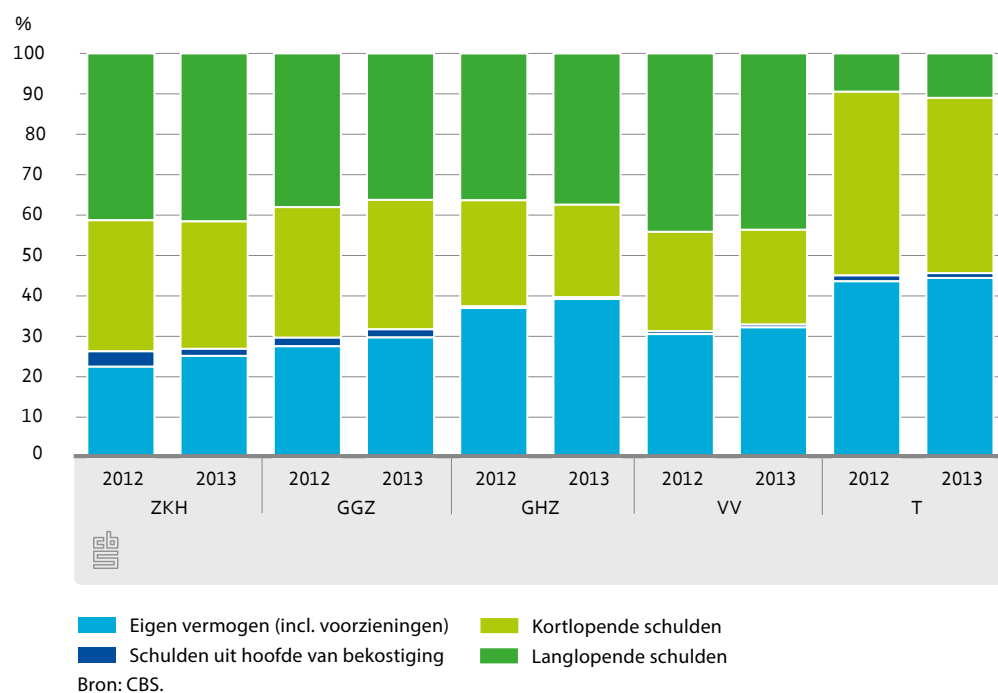
3.1 Lang- en kortlopende schulden en kapitaallasten naar sector

De opbouw van de schuldenlast van zorgconcerns kan sterk verschillen. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met het type activa (bezittingen). Een zorgconcern met veel materiële vaste activa, trekt hiervoor veelal langlopende kredieten aan. In geval van meer kortdurende verplichtingen, wordt eerder kortlopend krediet aangetrokken. Dit verschil is duidelijk te zien bij de sectoren Verpleging- en Verzorging (VV) en de sector Thuiszorg (T). Thuiszorgactiviteiten zijn extramuraal van karakter. Dit betekent dat het aandeel materiële vaste activa (o.a. gebouwen) bij Thuiszorg naar verhouding veel lager is dan bij de Verzorging-

en Verpleeghuiszorg, die vooral intramuraal plaatsvindt. In figuur 3.1.1 is zichtbaar dat het aandeel opgenomen kortlopende leningen bij thuiszorgconcerns veel groter is dan bij de verpleeg- en verzorgingshuizen (VV).

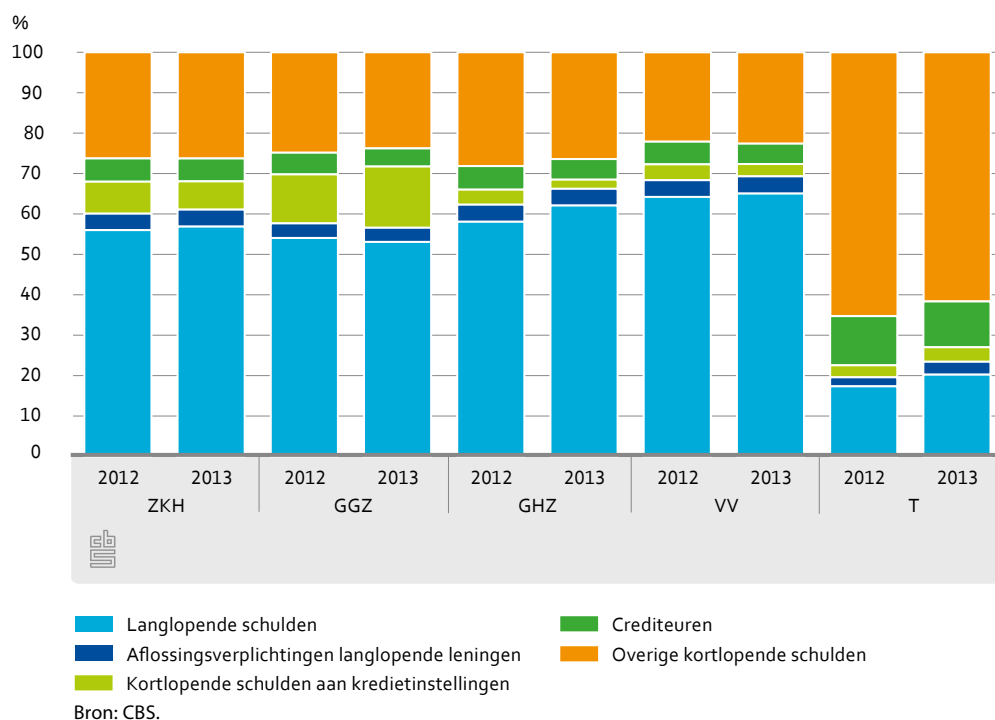
Bij alle sectoren is het aandeel eigen vermogen toegenomen ten opzichte van 2012. In 2012 was het aandeel eigen vermogen ook al toegenomen ten opzichte van 2011. In 2013 is bij de GHZ het aandeel kortlopende schulden afgenomen, en is het aandeel langlopende schulden in het totaal passiva iets toegenomen ten opzichte van 2012.

3.1.1 Procentuele verdeling Balans Passiva

De opbouw binnen de kort- en langlopende leningen is zichtbaar in figuur 3.1.2. Voor de meeste sectoren varieert het aandeel langlopende leningen in 2013 van de 53 tot 65 procent. Een uitzondering vormt de Thuiszorg met een kleiner aandeel van 20 procent in 2013. Uitgezonderd de Geestelijke gezondheidszorg en de Thuiszorg, is bij alle andere sectoren het aandeel kortlopende schulden aan kredietinstellingen afgenomen ten opzichte van 2012. Het aandeel kortlopende schulden aan kredietinstellingen is bij de GGZ sterk toegenomen van 12 naar 15 procent. Voor alle sectoren is het aandeel crediteuren afgenomen ten opzichte van 2012. Het onderscheid tussen kort- en langlopende leningen ligt in de jaarrekening op 1 jaar. De langlopende leningen hebben een (resterende) looptijd van langer dan 1 jaar. De aflossingverplichtingen van langlopende leningen worden in de jaarrekening (en DigiMV) als afzonderlijke post opgenomen onder de kortlopende leningen. Deze leningen, die een oorspronkelijke looptijd hebben van langer dan één jaar, verschuiven het laatste jaar naar de kortlopende schulden. Deze aflossingverplichtingen worden door de zorgconcerns ook meegenomen in het 'overzicht langlopende leningen' in de jaarrekening.

3.1.2 Procentuele verdeling langlopende en kortlopende schulden

De afgelopen jaren ontvingen zorginstellingen een gegarandeerde vergoeding voor hun kapitaallasten via het wettelijk budget. Tot de kapitaallasten worden financiële lasten, afschrijvingen en kosten van huur en lease van kapitaalgoederen gerekend. Vanaf 2012 moeten zorginstellingen integrale tarieven hanteren waarbij een vergoeding is inbegrepen voor de kapitaallasten. In combinatie met prestatiebekostiging loopt een zorginstelling

3.1.3 Kapitaallasten zorgconcerns, 2013

	Afschrijvingen	Huur	Financiële lasten	Subtotaal Kapitaallasten	Overige bedrijfslasten	Totale bedrijfslasten (incl. financiële lasten)
mln euro						
Sector						
ZKH	1 676	152	503	2 331	21 053	23 384
GGZ	281	196	95	572	5 138	5 710
GHZ	418	355	110	883	7 315	8 198
VV	799	621	275	1 694	13 130	14 824
T	46	54	11	111	2 014	2 125
Totaal	3 219	1 379	994	5 591	48 650	54 241
% aandeel						
Sector						
ZKH	7,2	0,7	2,2	10,0	90,0	100
GGZ	4,9	3,4	1,7	10,0	90,0	100
GHZ	5,1	4,3	1,3	10,8	89,2	100
VV	5,4	4,2	1,9	11,4	88,6	100
T	2,2	2,6	0,5	5,2	94,8	100
Totaal	5,9	2,5	1,8	10,3	89,7	100

Bron: CBS.

hierdoor het risico dat kapitaallasten niet volledig worden gedekt als niet 100 procent van de geplande omzet wordt gehaald. Zie tabel 3.1.3 voor een overzicht van de kapitaallasten van zorgconcerns in 2013. Voor elke zorgsector bedraagt het aandeel van de financiële lasten (waarvan het merendeel rentelasten betreft) ongeveer 1,3 tot 2,2 procent van de totale lasten. Alleen bij de Thuiszorg ligt dit aandeel een stuk lager met 0,5 procent.

Kijkend naar het totale aandeel kapitaallasten in de totale bedrijfslasten van zorgconcerns, komt naar voren dat bij de VV-instellingen het aandeel kapitaallasten het grootst is en bij de thuiszorginstellingen het kleinst. Bij thuiszorginstellingen is het aandeel afschrijvingen in de totale bedrijfslasten het laagst. Bij de ziekenhuizen daarentegen het hoogst. De ziekenhuizen hebben een heel laag aandeel aan huur in de totale bedrijfslasten.

3.2 Representativiteit uitgevoerde analyse

De analyse is uitgevoerd op jaarrekeningen van 404 AWBZ-zorgconcerns (GGZ, GHZ en VV en exclusief T). Deze AWBZ-concerns uit de steekproef hebben gezamenlijk 27,1 miljard euro aan totale bedrijfsopbrengsten en vertegenwoordigen 93% van de totale bedrijfsopbrengsten van alle AWBZ-concerns.

3.2.1 Representativiteit sectoren in onderzoek, 2013

	Zorgconcerns		Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen			
	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal
Sector	aantal		mln euro						
ZKH	19	85	104	1 555	22 359	23 914	417	11 001	11 418
GGZ	57	60	117	5 065	706	5 771	1 768	205	1 973
GHZ	104	43	147	7 980	341	8 321	2 379	230	2 609
VV	243	66	309	14 068	955	15 022	4 949	1 273	6 222
T	17	140	157	921	1 208	2 129	68	46	114
AWBZ (excl. T)	404	169	573	27 113	2 001	29 115	9 096	1 708	10 804
Totaal	440	394	834	29 590	25 568	55 158	9 581	12 754	22 335
Sector	%								
ZKH	18	82	100	7	93	100	4	96	100
GGZ	49	51	100	88	12	100	90	10	100
GHZ	71	29	100	96	4	100	91	9	100
VV	79	21	100	94	6	100	80	20	100
T	11	89	100	43	57	100	60	40	100
AWBZ (excl. T)	71	29	100	93	7	100	84	16	100
Totaal	53	47	100	54	46	100	43	57	100

Bron: Jaarrekeningen 2013, CBS.

In tabel 3.2.1 is zichtbaar dat voor de diverse AWBZ-sectoren van een voldoende groot aantal zorgconcerns leninggegevens beschikbaar zijn. Qua aantal zorgconcerns is de dekkinggraad bij de thuiszorg laag, maar qua aandeel eindstand langlopende leningen redelijk. Dit komt doordat kleine thuiszorginstellingen veelal geen langlopende leningen hebben. Van de ziekenhuiszorg is de dekkinggraad heel laag, zowel van aantal zorgconcerns als aandeel langlopende leningen. Reden hiervoor is de uitgestelde indieningstermijn voor de jaarrekeningen van GGZ en ZKH. De later ingediende jaarrekeningen van GGZ zijn handmatig vertoetst. De later ingediende jaarrekeningen van ZKH zijn vanwege het geringe belang voor dit rapport niet handmatig vertoetst. In tabel 8.3 in de bijgaande tabellenset worden de cijfers verder uitgesplitst naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten. Op basis hiervan (tabellen 3.2.1 en 8.3) lijkt het goed mogelijk representatieve uitkomsten te publiceren over rentepercentages en rentelasten van AWBZ-zorgconcerns.

3.3 Rentevergoeding NZa 2013 versus jaarrekeningen 2013

De cijfers in tabel 3.3.1 betreffen de totale CBS-populaties van instellingen die geheel of gedeeltelijk AWBZ/Zvw-gefinancierd zijn in 2013 en met de hoofdactiviteit GGZ, GHZ of VV. Uit tabel 3.3.1 blijkt dat alle AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg) 493 miljoen euro ontvingen als vergoeding uit de AWBZ voor de rentelasten. Deze vergoeding is hoger dan de totale gerealiseerde financiële lasten (zoals opgenomen in de jaarrekeningen), waarvan het grootste deel rentelasten betreft, ter grootte van 480 miljoen euro.

3.3.1 Rentevergoeding NZa en financiële lasten uit jaarrekening, 2013

	NZa: Vergoeding rentelasten (AWBZ)	DigiMV: Financiële lasten (Zvw en AWBZ)	Vershil
Grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten	mln euro		
GGZ			
tot 25 mln	1,0	4,4	-3,4
25 tot 50 mln	3,6	11,9	-8,3
50 tot 100 mln	13,4	14,0	-0,6
100 mln en meer	62,8	65,0	-2,2
subtotaal	80,8	95,2	-14,4
GHZ			
tot 25 mln	5,2	5,2	0,1
25 tot 50 mln	11,3	9,6	1,7
50 tot 100 mln	28,8	22,9	5,9
100 mln en meer	84,6	72,0	12,6
subtotaal	130,0	109,8	20,2
VV			
tot 25 mln	38,7	34,4	4,3
25 tot 50 mln	50,2	43,7	6,5
50 tot 100 mln	74,6	63,7	10,9
100 mln en meer	118,3	132,7	-14,4
subtotaal	281,8	274,5	7,2
Totaal	492,6	479,5	13,1

Bron: NZa, CBS.

Een deel van de negatieve verschillen bij de GGZ kan verklaard worden uit het ontbreken, in tabel 3.3.1, van de vergoeding van de rentelasten in het kader van de Zvw-financiering die GGZ-zorgconcerns van de NZa ontvangen. Het overzicht voor het NZa-totaal omvat alleen de binnen de AWBZ ontvangen vergoeding voor rentelasten, uitgezonderd de rentelasten m.b.t. kleinschalig wonen en extramurale zorgprestaties (gebouwen voor dagbesteding en dagbehandeling). Het negatieve verschil is daarom ook dit jaar veruit het grootst bij GGZ-concerns, te weten 14,4 miljoen euro. Bij de GHZ en VV is de totale vergoeding van de NZa groter dan de totale gerealiseerde financiële lasten zoals door de GHZ- en VV-concerns opgegeven in de jaarrekening.

Daarnaast betreffen de financiële lasten uit de jaarrekeningen zowel de rentelasten m.b.t. Zvw/AWBZ-gefinancierde als overige activiteiten van zorgconcerns. En zijn in dit totaal naast rentelasten ook andere financiële lasten meegenomen, die niet door de NZa middels het rentecalculatiemodel worden vergoed zoals waardeveranderingen immateriële en financiële vaste activa en overige financiële lasten.

4. Lang krediet

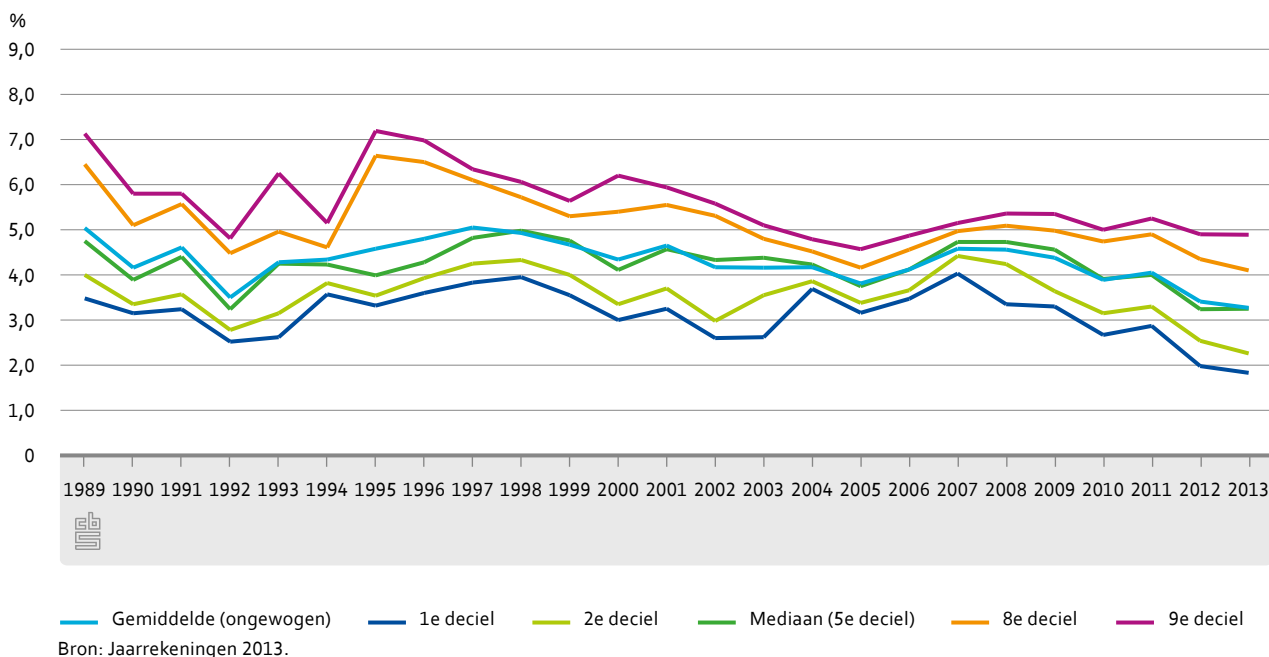
4.1 Spreiding van rente lang krediet

In onderstaande figuur zijn per jaar de gemiddelde rentepercentages weergegeven voor AWBZ-zorgconcerns. In deze groep zijn de concerns met hoofdactiviteit ziekenhuiszorg en thuiszorg niet meegenomen.

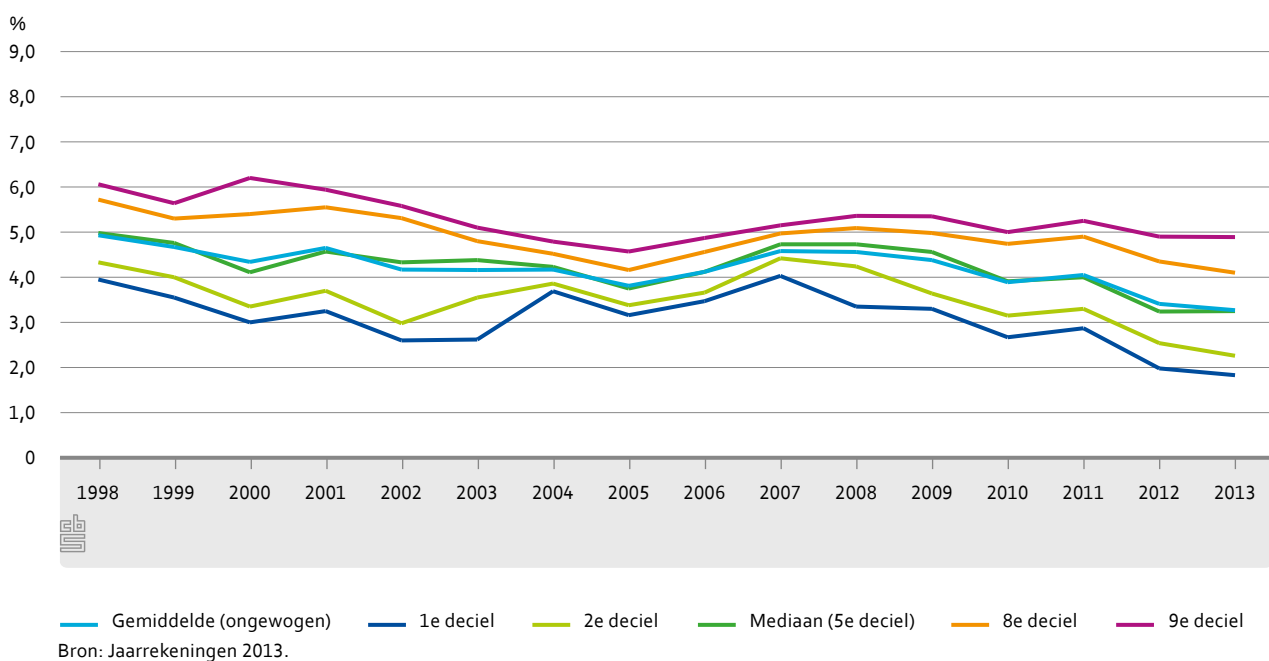
De rentepercentages zijn de werkelijke rentepercentages waarvoor zorgconcerns leningen hebben afgesloten. Deze zijn afkomstig uit het overzicht langlopende leningen uit de jaarrekeningen. In onderstaande figuren verwijzen de jaren langs de horizontale as naar de afsluitingsdata van de leningen (startdatum van de lening). Belangrijk daarbij op te merken is dat de figuren alleen gebaseerd zijn op leningen die zorgconcerns in 2013 in het overzicht langlopende schulden hebben beschreven. Dat zijn alle langlopende schulden inclusief de aflossingsverplichtingen van langlopende leningen. In de jaarrekening (en DigiMV) worden deze aflossingsverplichtingen van langlopende leningen onder de kortlopende schulden meegenomen.

Naast het ongewogen gemiddelde zijn tevens decielgroepen bepaald. Hiervoor is per jaar het totaal aan rentepercentages verdeeld in 10 gelijke groepen of decielen. Ieder deciel heeft betrekking op 10 procent van het aantal rentepercentages. Deciel 1 bevat het laagste 10 procent rentepercentage. De mediaan (5e deciel) heeft als voordeel boven het gemiddelde dat deze ongevoelig is voor extreme waarden.

4.1.1 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2013, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

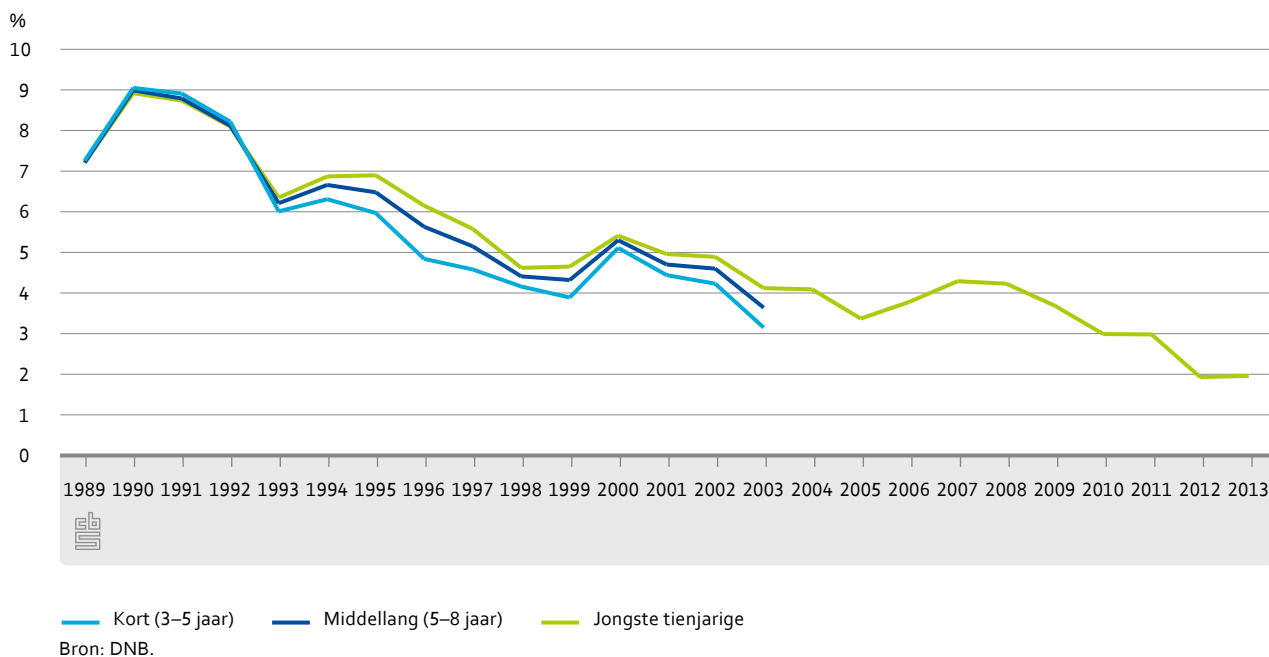
4.1.2 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2013, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

In bovenstaande figuren is duidelijk een grote spreiding tussen rentepercentages zichtbaar. In figuur 4.1.2 wordt op een recenter deel van de getoonde periode van figuur 4.1.1 ingezoomd. Van 2004 tot 2008 was de spreiding lager. Vanaf 2008 neemt de spreiding weer toe. Zie de laatste kolom van tabel 8.4 met cijfers over het interdeciaal, d.w.z. het verschil tussen 1e en 9e deciel. Voor leningen afgesloten in 2013 was de rente behorende bij de 1e decielgroep 1,83 procent en die bij de 9e decielgroep 4,89 procent.

4.2 Kapitaalmarktrente

4.2.1 Rente staatsleningen

In figuur 4.2.1 is zichtbaar dat de kapitaalmarktrente, gemeten aan de hand van die van de jongste tienjarige staatslening, sinds 1989 met een hoge waarde van bijna 9 procent gestaag is gedaald naar 1,93 in 2012 en 1,96 in 2013. In de jaren rond 1990 lagen de rentes van de korte, middellange en de tienjarige staatsleningen zeer dicht bij elkaar. Vanaf 1993 zijn de verschillen groter en komen deze in 2000 tijdelijk weer bij elkaar te liggen.

4.3 Rente lang krediet naar sector

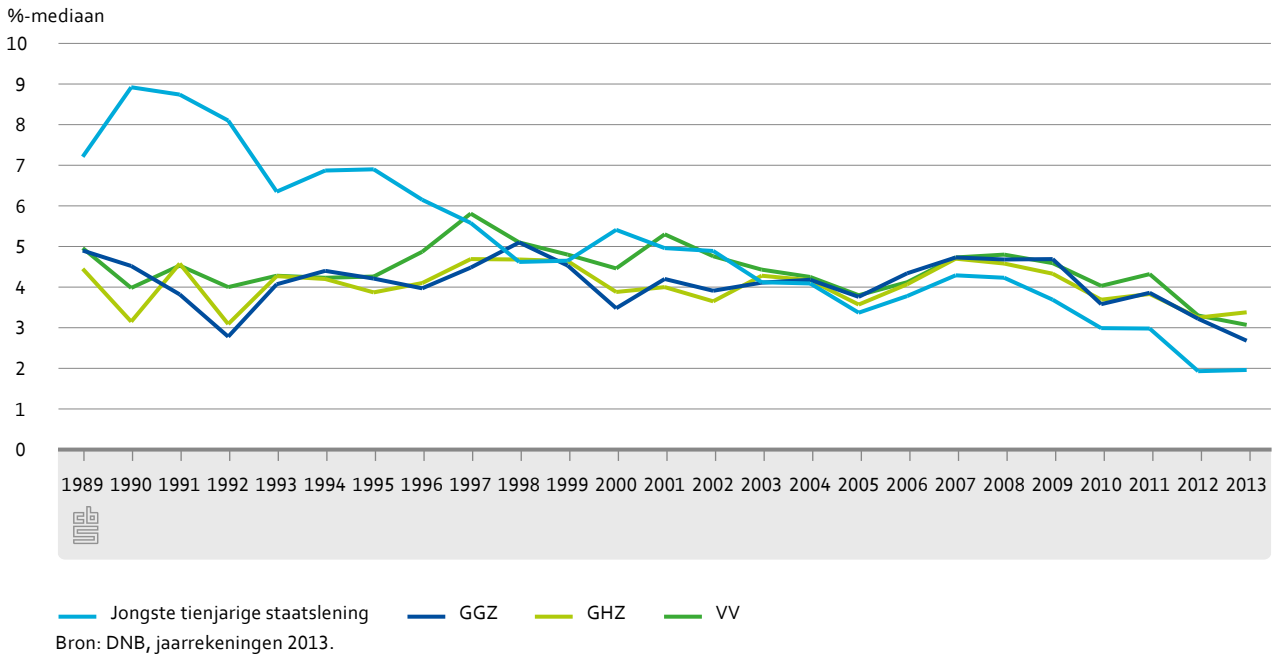
De mediane rente waarvoor zorginstellingen leningen hebben afgesloten ligt voor de jaren na 2001 dicht bij de kapitaalmarktrente van de 'jongste tienjarige staatslening'. Van de leningen die voor 1997 zijn afgesloten liggen de door zorgconcerns overeengekomen rentepercentages ver onder de kapitaalmarktrente. Voor de jaren na 2002 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente steeds iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente. Zie onderstaande figuren. In figuur 4.3.2 wordt ingezoomd op de jaren 1998–2013.

Met ingang van het jaar 1996 is een begin gemaakt met de geleidelijke invoering van de rentenormering voor zorginstellingen. In 2005 is de laatste sector (Verpleging & Verzorging) voor de bepaling van de rentevergoeding volledig genormeerd. Voor de Thuiszorginstellingen geldt een afwijkende bekostigingssystematiek. Voor de invoering van de rentenormering waren de rentelasten volledig nacalculerbaar.

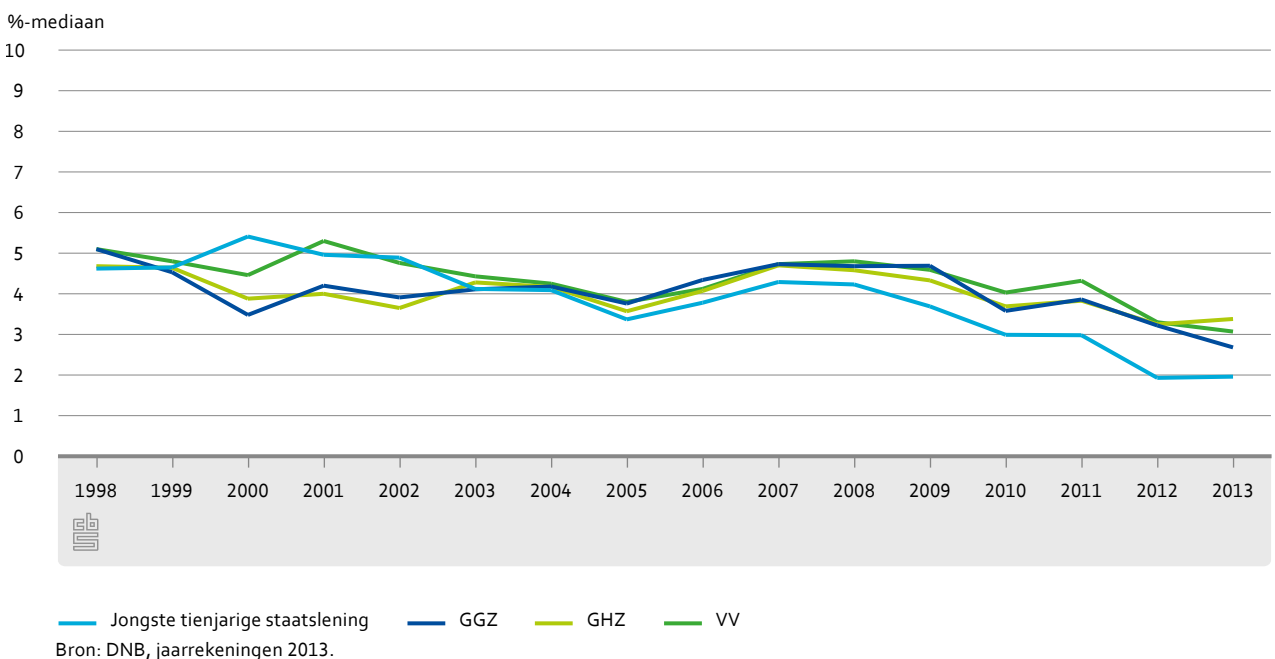
Het systeem van rentenormering geeft de zorginstellingen de mogelijkheid om bij gunstig afgesloten rentepercentages een financieel voordeel te behalen, wanneer de afgesloten werkelijke rente onder de normrente ligt. Daarentegen kan de door zorginstellingen overeengekomen rente ook boven de normrente liggen en dus tot een financieel nadeel leiden.

Voor de jaren voor 1997 is een groot verschil zichtbaar tussen de werkelijk betaalde rente en de kapitaalmarktrente. Uit studie van enkele jaarrekeningen uit eerdere jaren (o.a. 2004 en 2005) komt naar voren dat na oprichting van het Waarborgfonds voor de zorgsector in 1999, zorginstellingen diverse leningen opnieuw met borging hebben afgesloten tegen een veel gunstiger rentepercentage. Vermoedelijk zijn de lage rentepercentages in vergelijking tot de kapitaalmarktrente na 1997 deels het gevolg van deze wijzigingen in de leningenportefeuilles door de zorgconcerns.

4.3.1 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 en kapitaalmarktrente

4.3.2 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 en kapitaalmarktrente

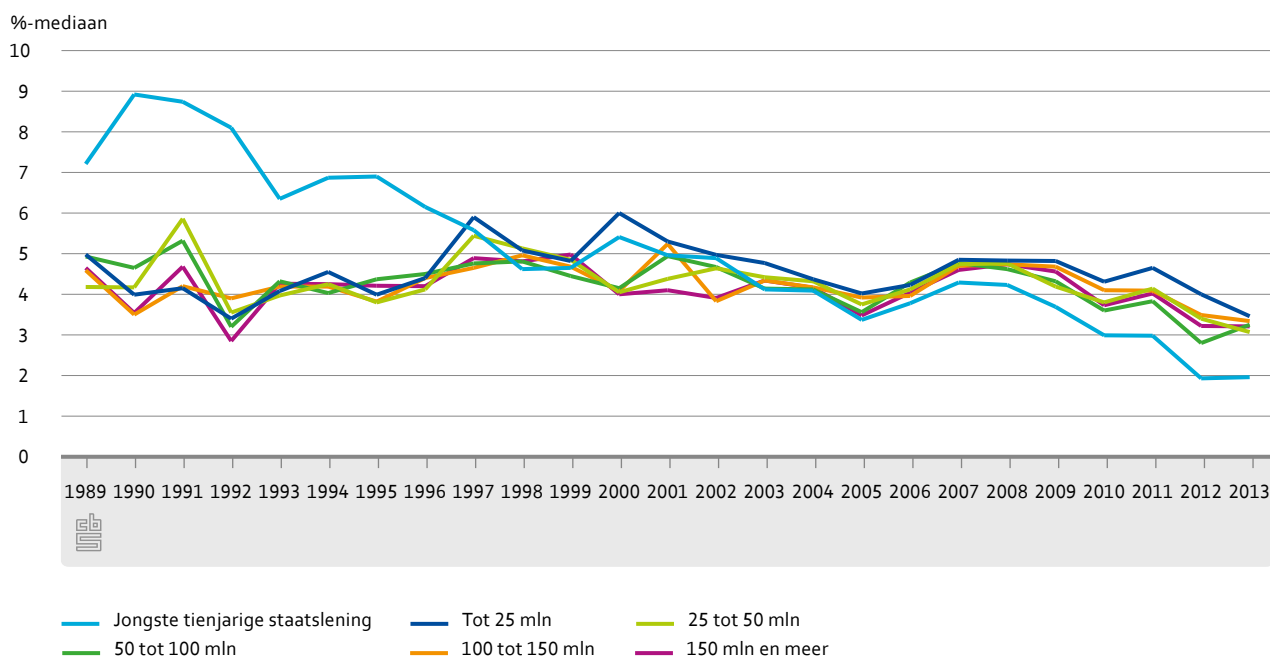
Overeenkomstig de kapitaalmarktrente is het mediane rentepercentage voor AWBZ-instellingen van 2001 tot 2005 sterk gedaald van 4,57 procent tot 3,75 procent. In 2006 tot en met 2008 liggen de percentages weer hoger, waarna ze in 2009 en 2010 dalen. In 2010 en 2011 ligt het mediane rentepercentage voor de GGZ en GHZ iets onder en voor de VV boven het niveau van de totale AWBZ. Vervolgens daalt de mediane rente in 2012 voor alle sectoren. In 2013 blijft het mediane rentepercentage voor AWBZ-instellingen vrijwel gelijk met 3,25 procent.

Zoals uit tabellen 8.6 en 8.7 volgt, is het gemiddeld over de jaren 1989 tot en met 2013 afgesloten rentepercentage bij de sectoren GHZ en GGZ het laagste. De gemiddeld afgesloten rentepercentages van VV liggen veel hoger.

4.4 Rente lang krediet naar grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten

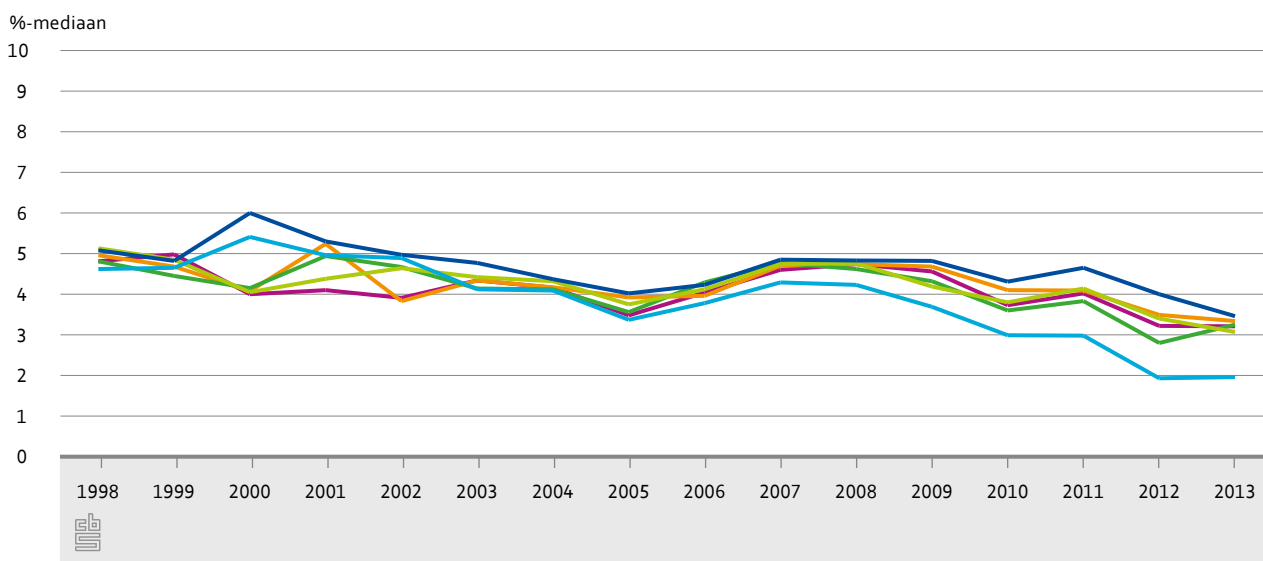
Ook is gekeken naar de relatie tussen de grootte van de bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern en de rentepercentages van de afgesloten leningen. In figuren 4.4.1 en 4.4.2 is voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief Thuiszorg (T)) de mediane rente voor de jaren 1989–2013 respectievelijk de jaren 1998–2013 getoond. Hierbij zijn de concerns in vijf groepen verdeeld naar grootte van de totale bedrijfsopbrengsten. Uit de figuren volgt dat er geen duidelijke relatie zichtbaar is tussen de grootte van de bedrijfsopbrengsten en het rentepercentage. Wel is zichtbaar dat voor een aantal jaren de kleine zorgconcerns, met bedrijfsopbrengsten kleiner dan 25 miljoen euro, iets hogere rentes hebben afgesloten dan de overige zorgconcerns. Voor de jaren 1989 tot en met 2013 als geheel, komt ditzelfde beeld naar voren.

4.4.1 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Bron: DNB, jaarrekeningen 2013, CBS.

4.4.2 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

— Jongste tienjarige staatslening
 — Tot 25 mln
 — 25 tot 50 mln
— 50 tot 100 mln
 — 100 tot 150 mln
 — 150 mln en meer

Bron: DNB, jaarrekeningen 2013, CBS.

4.5 Rente lang krediet naar looptijd van de lening

De gemiddelde rente van leningen met een looptijd van minder dan 10 jaar bedraagt 3,47 procent voor AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg), terwijl bij leningen met een looptijd van 40 jaar of hoger de gemiddelde rente gelijk is aan 4,33 procent. Bij de sectoren GGZ, GHZ en VV en de AWBZ als totaal stijgt veelal het rentepercentage mee met de lengte van de oorspronkelijke looptijd van de leningen.

Hierbij kan worden opgemerkt dat de begindatum van de huidige rentevastperiode van de lening meer bepalend lijkt voor het gemiddelde rentepercentage, dan de totale looptijd van de lening. De begindatum van de huidige rentevastperiode wordt door de meeste zorginstellingen echter niet toegevoegd aan het overzicht langlopende leningen in de jaarrekening en daarom is het niet mogelijk om deze gegevens toe te voegen aan tabel 4.5.1.

4.5.1 Rente en restschuld eind 2013 uit jaarrekeningen naar oorspronkelijke looptijd¹⁾

Oorspronkelijke looptijd in jaren	Gemiddelde rente (ongewogen)	Mediane rente	Restschuld eind 2013	
	%		mln euro	% aandeel
GGZ				
minder dan 10	3,98	3,97	40	2
10 tot 20	4,02	4,01	231	13
20 tot 30	3,99	4,00	598	34
30 tot 40	4,18	4,23	605	34
40 en meer	4,07	4,32	290	16
subtotaal	4,06	4,13	1 765	100
GHZ				
minder dan 10	3,13	3,00	57	2
10 tot 20	4,20	4,24	402	18
20 tot 30	4,05	4,13	655	29
30 tot 40	4,08	4,11	732	32
40 en meer	4,23	4,24	398	17
niet bekend	3,53	3,23	49	2
subtotaal	4,08	4,15	2 293	100
VV				
minder dan 10	3,47	3,50	103	2
10 tot 20	4,18	4,26	702	16
20 tot 30	4,53	4,47	1 349	31
30 tot 40	4,43	4,45	1 347	31
40 en meer	4,47	4,48	790	18
niet bekend	3,64	3,85	27	1
subtotaal	4,37	4,40	4 318	100
Totaal AWBZ (excl. TZ)				
minder dan 10	3,47	3,45	199	2
10 tot 20	4,17	4,22	1 336	16
20 tot 30	4,32	4,31	2 602	31
30 tot 40	4,27	4,32	2 685	32
40 en meer	4,33	4,35	1 478	18
niet bekend	3,58	3,36	77	1
totaal	4,24	4,26	8 376	100

Bron: Jaarrekeningen 2013.

¹⁾ Uitzonderd leningen afgesloten voor 1989.

4.6 Rente lang krediet naar solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit

Met behulp van een regressie-analyse is gekeken of er een duidelijk verband is tussen een aantal variabelen van het zorgconcern en de rentepercentages waarvoor leningen zijn afgesloten. Bij iedere analyse is per sector de determinatie-coëfficiënt (R_2) en de significantie bepaald. De R_2 is de determinatie-coëfficiënt en geeft het percentage verklaarde variantie weer. Een R_2 van 0,394 betekent dat 39,4 procent van de variantie in de rente wordt verklaard door de onderzochte variabele. Voor de significantie geldt dat wanneer de significantie onder de 0,05 blijft, verondersteld kan worden dat de uitkomst niet door toeval is ontstaan. Regressie-analyses zijn uitgevoerd voor de volgende verklarende variabelen: solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit. Voor de meeste van de hiervoor genoemde variabelen, over 2013, geldt dat deze vooral voor de in de laatste jaren afgesloten leningen van invloed kunnen zijn. Daarom is de analyse uitgevoerd op alle in 2013 afgesloten leningen, omdat het

effect naar verwachting daar het sterkst zal zijn. Maar ook zijn de analyses uitgevoerd op alle zowel in 2012 als 2013 afgesloten leningen. De solvabiliteit is bepaald als het totaal eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal. Het weerstandsvermogen is bepaald als het totaal eigen vermogen gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten. De rentabiliteit is bepaald als het bedrijfsresultaat gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten.

4.6.1 Regressie-analyse naar effect van variabele 2013 op werkelijke rente 2012 en 2013 uit jaarrekeningen 2013

Leningen afgesloten in...						
	2013			2012 en 2013		
	aantal leningen	R ₂	significantie	aantal leningen	R ₂	significantie
Solvabiliteit						
ZKH	12	0,2316	NS	22	0,0084	NS
GGZ	14	0,0000	NS	56	0,0504	NS
GHZ	57	0,2188	<0,05	101	0,0096	NS
VV	77	0,0000	NS	168	0,0159	NS
Weerstandsvermogen						
ZKH	12	0,0066	NS	22	0,0294	NS
GGZ	14	0,0012	NS	56	0,0469	NS
GHZ	57	0,0223	NS	101	0,0038	NS
VV	77	0,0389	NS	168	0,0052	NS
Rentabiliteit						
ZKH	12	0,0000	NS	22	0,0237	NS
GGZ	14	0,0159	NS	56	0,0529	NS
GHZ	57	0,0264	NS	101	0,0108	NS
VV	77	0,0382	NS	168	0,0534	<0,05

Bron: Jaarrekeningen 2013, CBS.
NS = Niet Significant.

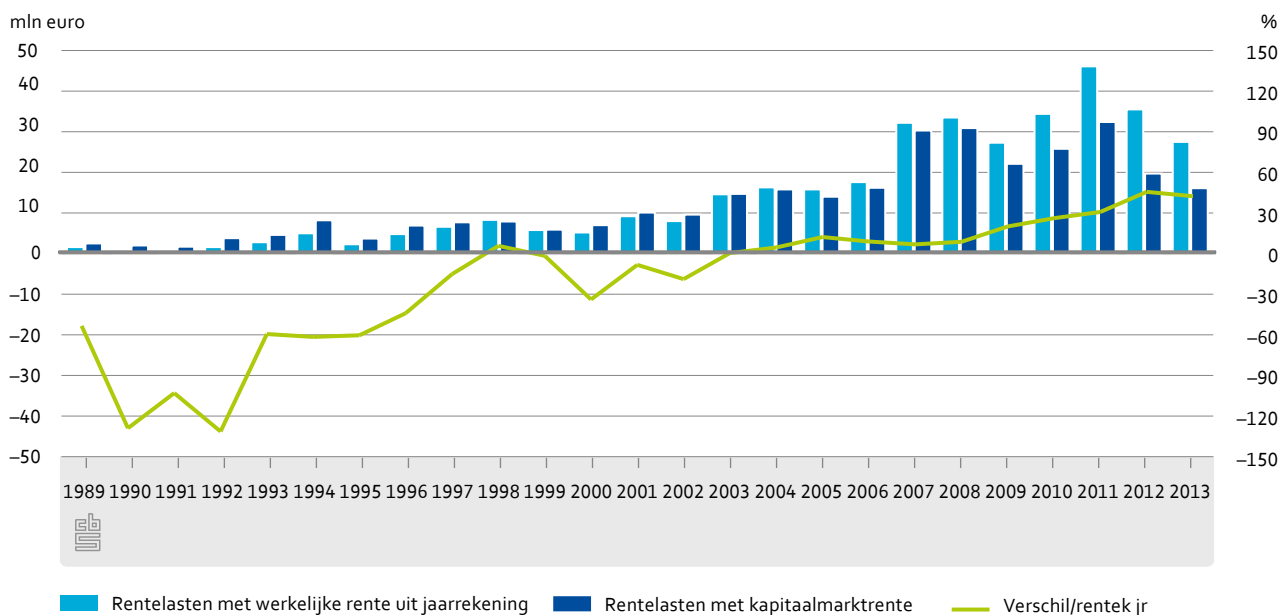
Uit de resultaten van de analyse voor leningen afgesloten in 2013 afzonderlijk volgt dat bij de sector GHZ het effect op de rente van de solvabiliteit significant is. Dat wil zeggen dat de significantie kleiner is dan 0,05. Voor de analyse voor leningen afgesloten in zowel 2012 als 2013 is significantie zichtbaar bij VV voor rentabiliteit. Bij geen van de sectoren is significantie zichtbaar voor het weerstandsvermogen.

4.7 Rentelasten lang krediet

Verschillende rentepercentages leiden bij gelijke restschulden tot verschillende rentelasten. Gekeken is naar de omvang van de rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente en op basis van de 'jongste tienjarige staatslening'. Hiervoor zijn de restschulden van alle beschikbare leningen vermenigvuldigd met beide rentepercentages. In figuur 4.7.1 zijn van de beschikbare leninggegevens uit de jaarrekeningen de rentelasten zichtbaar per jaar van afsluiting. De totaalbedragen in deze figuur betreffen alleen leningen waarvoor een restschuld eind 2012 en/of eind 2013 beschikbaar is. De totalen zijn niet opgehoogd tot het populatietotaal uit de statistiek Zorginstellingen van het CBS. Zie daarvoor tabel 8.11.

De getrokken lijn in figuur 4.7.1 geeft het procentuele verschil weer tussen berekende kosten op basis van de werkelijke rentepercentages uit de jaarrekeningen en op basis van de kapitaalmarktrente, ten opzichte van de berekende werkelijke rentelasten.

4.7.1 Rentelasten lang krediet: werkelijke rente uit jaarrekeningen 2013 voor AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013.

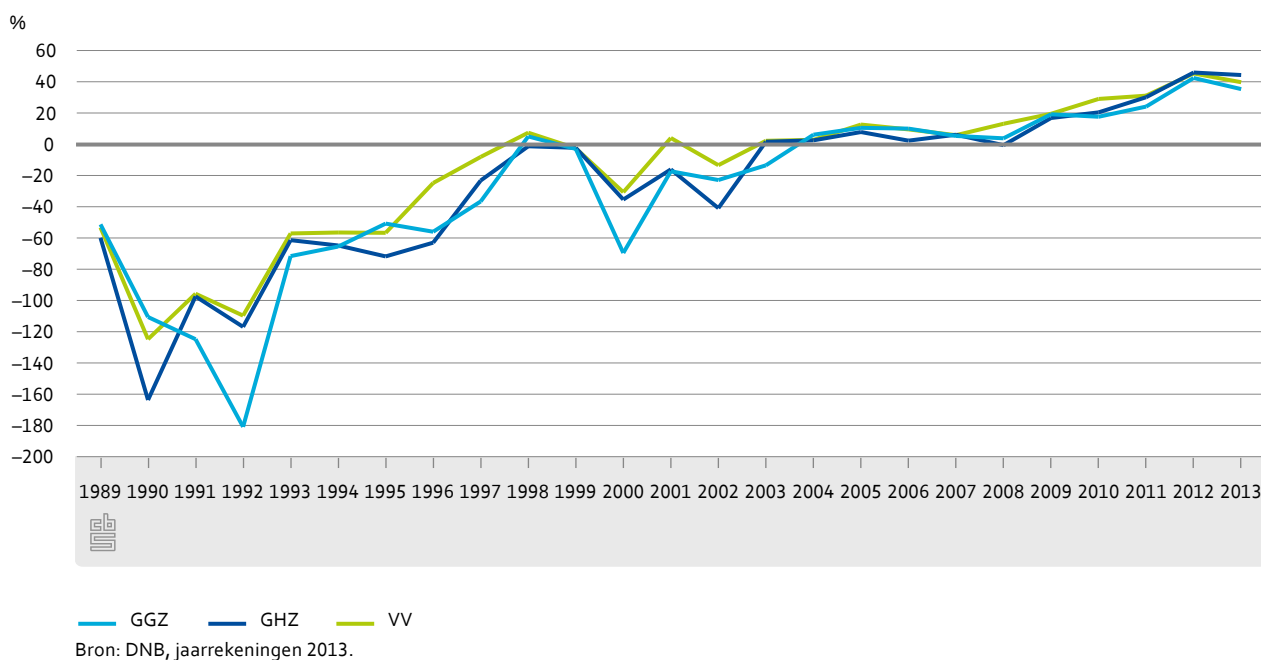
Zoals ook uit de figuren van paragraaf 4.3 naar voren komt verschillen de werkelijke rentepercentages en die van de ‘jongste tienjarige staatslening’ veel van elkaar in de jaren voor 1997. In de jaren na 1997 zijn die verschillen veel kleiner. Dit resulteert ook in een verschil in rentelasten. Dat verschil is vóór 1997 procentueel gezien veel groter dan voor de jaren na 1997 (met uitzondering van het jaar 2000). Vanaf 2007 loopt het verschil weer op. De daling van de totale rentekosten in 2009 is het gevolg van een lagere omvang van in 2009 afgesloten leningen uit de beschikbare jaarrekeningen. Deze daling is vooral zichtbaar bij de GGZ, maar ook bij de GHZ en VV. Vanaf 2009 tot 2011 stijgen de totale rentekosten weer ieder jaar ten opzichte van het voorgaande jaar.

Voor de jaren na 2011 is weer een daling van de omvang van afgesloten leningen zichtbaar. In 2012 neemt de omvang bij de GGZ echter sterk toe, maar daalt vervolgens zeer sterk in 2013. Bij de GHZ en VV is in 2012 een daling zichtbaar, en in 2013 weer een stijging van de omvang van afgesloten leningen.

In de jaren na 1997 tot 2013 varieert het procentuele verschil in rentekosten tussen -16 en 44 procent, waarbij de werkelijke rentelasten vanaf 2004 ieder jaar hoger zijn dan de rentelasten berekend met de kapitaalmarktrente.

De niet opgehoogde rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente uit de jaarrekeningen 2013 over de jaren 1989 tot en met 2013 zijn gelijk aan 364,0 miljoen euro voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen). Dat is hoger dan de berekende rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente, ter grootte van 319,7 miljoen euro. In het eerste rapport op basis van jaarrekeningen 2007 lagen de totale werkelijke rentelasten nog onder de totale rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Sinds 2004 zijn de werkelijke rentelasten ieder jaar groter dan de rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Dit resulteert nu in totaal hogere werkelijke rentelasten over de afgelopen 25 jaar in vergelijking tot de rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente. Zie voor de berekende rentelasten per sector tabel 8.10.

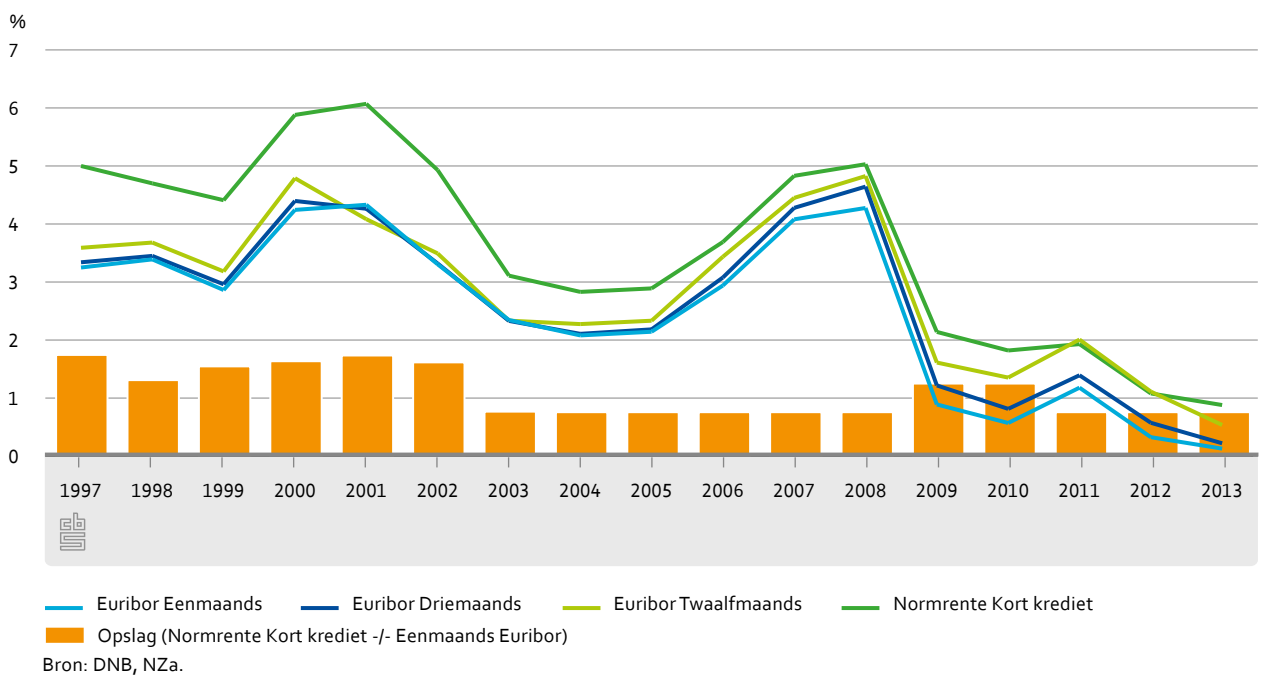
4.7.2 Procentueel verschil berekende rentelasten (jaarrekening en jongste tienjarige staatslening) gedeeld door rentelasten uit jaarrekeningen, naar sector

De in figuur 4.7.1 getoonde lijn met het procentuele verschil tussen de rentelasten voor alle AWBZ-concerns (in de steekproef), is in figuur 4.7.2 uitgesplitst naar sector.

5. Kort krediet

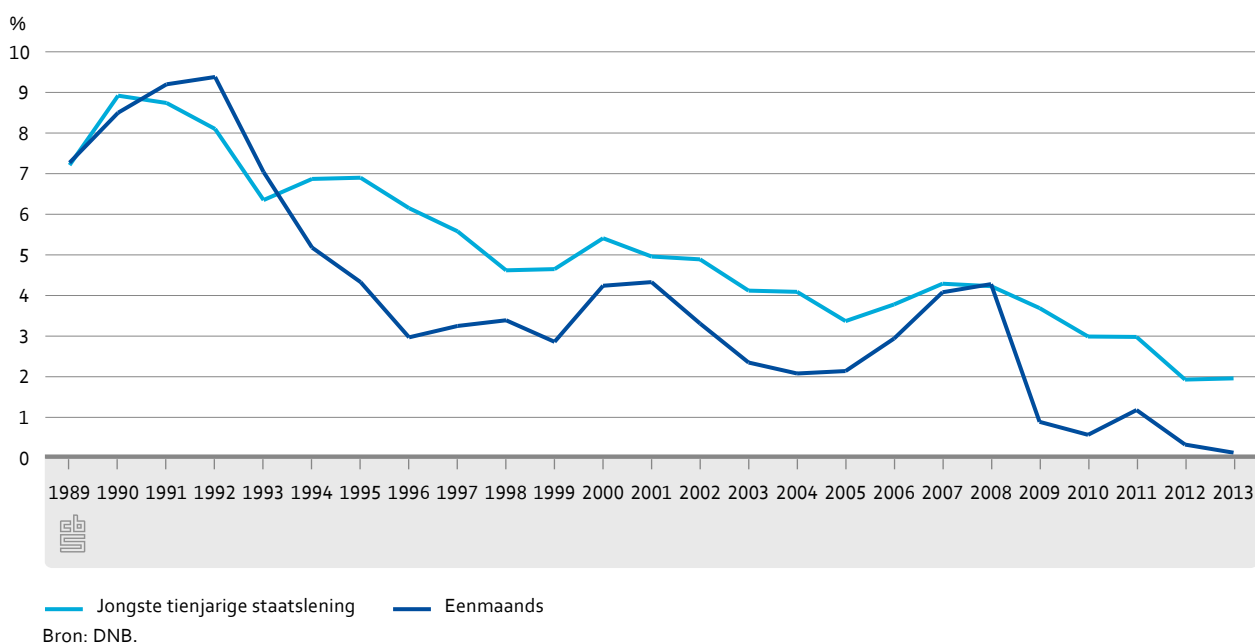
5.1 Geldmarktrente en normrente van de NZa voor kort krediet

De normrente van de NZa voor kort krediet wordt jaarlijks vastgesteld en gebruikt voor het berekenen van de aanvaardbare rentelasten van kort krediet. De normrente bestaat uit twee delen: de basisrente en een renteopslag. Met ingang van 2003 is de basisrente gelijk aan het jaargemiddelde van het Euribortarief voor 1 maand. Tot en met 2002 werd de basisrente door de NZa gebaseerd op het jaargemiddelde van de basisrente van de grote Nederlandse Handelsbanken. De renteopslag tot en met 2002 was 0,95% en van 2003 tot en met 2008 en 2011 tot en met 2013 is de renteopslag 0,75%. In 2009 en 2010 is de normrente met een extra opslag van 0,5% opgehoogd. Dit in verband met de kredietcrisis en de door kredietverschaffers gehanteerde liquiditeitstoelagen. (bron: NZa).

Bij vrijwel alle rentevoeten is zichtbaar dat deze in 2011 voor één jaar zijn toegenomen, maar in 2012 en 2013 verder dalen.

5.2 Rente Euribor (tot 1999 Aibor) Eenmaands en Jongste tienjarige staatslening

Uit figuur 5.2 blijkt dat de korte-termijnrente in de meeste jaren lager ligt dan de lange termijnrente.

6. Conclusies

Op basis van de overzichten van langlopende leningen uit de representatieve steekproef van jaarrekeningen 2013 is de ontwikkeling in de afgelopen twintig jaar geschetst van de werkelijke rentepercentages en rentelasten. Verder zijn de gerealiseerde rentelasten vergeleken met de door de NZa vergoede rentelasten en is het verschil bekeken tussen de werkelijke rente en de kapitaalmarktrente. De AWBZ-concerns uit de steekproef hebben gezamenlijk 27,1 miljard euro aan totale bedrijfsopbrengsten en vertegenwoordigen 93% van de totale bedrijfsopbrengsten van alle AWBZ-concerns.

In 2013 ontvingen alle AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen) een totaalbedrag van 493 miljoen euro als vergoeding voor de rentelasten (AWBZ-financiering). Deze vergoeding is hoger dan de totale gerealiseerde financiële lasten, waarvan het merendeel rentelasten betreft, ter grootte van 480 miljoen euro. Bij de GGZ is de vergoeding voor rentelasten lager dan de gerealiseerde financiële lasten. Een deel van dit verschil kan verklaard worden uit het ontbreken van de vergoeding van de rentelasten in het kader van de Zvw-financiering die GGZ-zorgconcerns van de NZa ontvangen. Het NZa-totaal omvat alleen de binnen de AWBZ ontvangen vergoeding voor rentelasten, uitgezonderd de rentelasten m.b.t. kleinschalig wonen en extramurale zorgprestaties (gebouwen voor dagbesteding en dagbehandeling).

De rentepercentages waarvoor zorgconcerns langlopende leningen afsluiten verschillen sterk. De spreiding van de rente is sinds de introductie van de rentenormering in 1996 minder groot.

Voor leningen afgesloten in 2013 was de rente behorende bij de 1e decielgroep 1,83 procent en die bij de 9e decielgroep 4,89 procent. Verder blijkt dat de afgesloten mediane rente in 2012 en 2013 de jarenlange daling vanaf 2007 verder voortzet, na een lichte stijging in 2011.

Vanaf 1997 is het verschil tussen de mediaan van de afgesloten rente en de kapitaalmarktrente gering. Voor de jaren na 2002 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente steeds iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente.

Tussen afgesloten rentepercentages en sector is geen duidelijk verband zichtbaar. Ook is er geen duidelijke relatie met de grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten. Wel is zichtbaar dat voor een aantal jaren de kleine zorgconcerns, met bedrijfsopbrengsten kleiner dan 25 miljoen euro, leningen met iets hogere rentes hebben afgesloten dan de overige zorgconcerns.

In de uitkomsten van dit onderzoek lijkt de looptijd in jaren van de lening niet direct van invloed op het gerealiseerde rentepercentage. De kapitaalmarktrente in een bepaald jaar lijkt van grotere invloed. De gemiddelde rente van leningen met een looptijd van minder dan 10 jaar bedraagt 3,47 procent voor AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg), terwijl bij leningen met een looptijd van 40 jaar of hoger de gemiddelde rente gelijk is aan 4,33 procent. Bij de sectoren GGZ, GHZ en VV en de AWBZ als totaal stijgt veelal het rentepercentage mee met de lengte van de oorspronkelijke looptijd van de leningen.

Uit de regressie-analyse voor leningen afgesloten in 2013 afzonderlijk volgt dat bij de sector GHZ het effect op de rente van de solvabiliteit significant is. Voor de analyse voor leningen afgesloten in zowel 2012 als 2013 is significantie zichtbaar bij VV voor rentabiliteit. Bij geen van de sectoren is significantie zichtbaar voor het weerstandsvermogen.

De niet opgehoogde rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente uit de jaarrekeningen 2013 over de jaren 1989 tot en met 2013 zijn gelijk aan 364,0 miljoen euro voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen). Dat is hoger dan de berekende rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente, ter grootte van 319,7 miljoen euro. In het eerste rapport op basis van jaarrekeningen 2007 lagen de totale werkelijke rentelasten nog onder de totale rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Sinds 2004 zijn de werkelijke rentelasten ieder jaar groter dan de rentelasten op basis van kapitaalmarktrente.

Begrippen en afkortingen

ABR

Algemeen bedrijfsregister van het CBS, gebaseerd op het Handelsregister van de Kamers van Koophandel.

Aflossingsverplichtingen langlopende leningen

Totaal leningen met oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar, en een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Afschrijvingen

De waardevermindering van duurzame productiemiddelen, zoals machines, gebouwen, vervoermiddelen en software, als gevolg van normale slijtage en voorzienbare economische veroudering.

Aibor

Voorloper van Euribor. Aibor was tot 1 januari 1999 de rente waartegen een aantal banken elkaar afrekenden.

AWBZ – Algemene Wet Bijzondere Zorgkosten

Wettelijke sociale verzekering die tot doel heeft om de hele bevolking te verzekeren tegen het risico van bijzondere ziektekosten. Het gaat om zware geneeskundige risico's die niet via het ziekenfonds of de normale ziektekostenverzekering verzekerd zijn. Ook voorzieningen van de preventieve gezondheidszorg vallen hieronder.

Crediteuren

Openstaande rekeningen voor geleverde producten of diensten die nog betaald moeten worden door de zorginstelling.

Euribor

Euro Interbank Offered Rate. Euribor is het rentetarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro's verstrekt. Binnen Euribor zijn er diverse rentetarieven, met verschillende looptijd. O.a. eenmaands, driemaands, twaalfmaands. (bron: HomeFinance.nl)

Financiële lasten

Rentelasten, de kosten van leningen, het verlies op deelnemingen en het verlies op beleggingen.

Financieringsoverschot

Schulden uit hoofde van financieringsoverschot. Het financieringsverschil is het geaccumuleerde verschil tussen het wettelijk vastgestelde jaarlijkse budget voor AWBZ- en Zvw-zorg en de daarop ontvangen vergoedingen. In het geval van een negatief financieringsverschil (oftewel meer ontvangen dan volgens het budget vastgesteld) is sprake van een schuld genaamd 'financieringsoverschot'.

GGZ

Geestelijke gezondheidszorg (inclusief verslavingszorg): Psychiatrische ziekenhuizen, Riagg's, RIBW's en geïntegreerde instellingen.

GHZ

Gehandicaptenzorg: dagverblijven en tehuizen.

Geldmarktrente

Rente op leningen/beleggingen met een relatief korte looptijd (1 tot 12 maanden).

Jongste tienjarige staatslening

Volledige naam is 'kapitaalmarktrente van de jongste 10-jarige staatslening'. Dit is de gemiddelde kapitaalmarktrentevoet, afgemeten aan het rendement op de jongste tienjarige staatslening (bron: DNB).

Kapitaalmarkt

Onder de kapitaalmarkt wordt de markt verstaan waarop waardepapieren verhandeld worden met een looptijd van meer dan 1 jaar.

Kapitaalmarktrente

Lange rente.

Kapitaallasten

Som van de afschrijvingen, kosten van huur en lease van kapitaalgoederen en financiële lasten.

Kortlopende schulden

Verplichtingen die in het komende boekjaar moeten worden nagekomen (exclusief schulden uit hoofde van bekostiging).

Kortlopende schulden aan kredietinstellingen

Verplichtingen bij kredietinstellingen. Een kredietinstelling is een bedrijf met rechts-persoonlijkheid dat zich hoofdzakelijk bezig houdt met financiële bemiddeling, dat wil zeggen het aantrekken, omzetten en uitzetten van financiële middelen.

Langlopende schulden

Verplichtingen die voor een periode langer dan een jaar zijn aangegaan en waarvan de omvang vaststaat.

Nominale rente

De marktrente, die wordt gevormd door de reële rente en het verdisconteerde inflatiepercentage.

Normrente

Door de NZa vergoede rente aan zorginstellingen.

Overige bedrijfslasten

Totale bedrijfslasten exclusief afschrijvingen en huur/lease kapitaalgoederen.

Reële rente

Rente gecorrigeerd voor de inflatie. (Reële rente = Nominale rente -/- inflatie).

SBI – StandaardBedrijfsIndeling

De SBI is gebaseerd op de indeling van de Europese Unie (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté Européenne, afgekort: NACE) en op die van de Verenigde Naties (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, afgekort: ISIC). Deze indelingen worden ongeveer eens in de 15 jaar geactualiseerd. De structuur van de SBI bestaat uit vijf cijfers, waarbij de eerste vier cijfers, op een aantal uitzonderingen na, gelijk zijn aan de NACE. Op het niveau van de afdelingen, aangegeven door twee cijfers, stemmen SBI en NACE overeen met de ISIC.

Schulden uit hoofde van bekostiging

Schulden uit hoofde van financieringsoverschot, transitierегeling medisch specialistische zorg, honorariumplafond en macrobeheersinstrument.

Het financieringsverschil is het geaccumuleerde verschil tussen het wettelijk vastgestelde jaarlijkse budget voor AWBZ- en Zvw-zorg en de daarop ontvangen vergoedingen. In het geval van een negatief financieringsverschil (oftewel meer ontvangen dan volgens het budget vastgesteld) is sprake van een schuld genaamd 'financieringsoverschot'.

De schulden uit hoofde van de transitierегeling medisch specialistische zorg betreft het verschil tussen de gerealiseerde omzet uit prestatiebekostiging en de omzet die behaald zou zijn onder de oude bekostigingssystematiek.

Schulden uit hoofde van honorariumplafond. Voor de niet in loondienst werkzame medisch specialisten is m.i.v. 1 januari 2012 per ziekenhuis een zogenaamd honorariumplafond van kracht. Dit plafond stelt een maximum aan de door de vrijgevestigde medisch specialisten te ontvangen honoraria. Een eventuele overschrijding van dit plafond dient het ziekenhuis in te houden op de doorbetalingen aan de vrijgevestigde medisch specialisten en deze overmaat op beschikking van de NZa af te dragen aan het Zorgverzekeringsfonds.

Schulden uit hoofde van macrobeheersinstrument. Het macrobeheersinstrument wordt door de minister van VWS ingezet om overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg.

T –Thuiszorg

Onderdeel van SBI 'Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT).

Totale bedrijfsopbrengsten

De opbrengsten uit de eigenlijke bedrijfsvoering, i.c. de verkopen van goederen en diensten, alsmede de waarde van voorraadmutaties, geactiveerde productie voor het eigen bedrijf, subsidies en schadeuitkeringen.

Totale bedrijfslasten

De kosten die zijn gemaakt om de bedrijfsopbrengsten te realiseren, te weten de inkoopwaarde van de omzet, de arbeidskosten, de afschrijvingen op vaste activa en de zogenaamde overige bedrijfskosten.

Voorzieningen

Onderdeel van het vreemd vermogen waarvan de omvang of het moment van afwikkeling onzeker is. Bijvoorbeeld onderhoudsvoorzieningen.

V&V

Verpleging en Verzorging. Onderdeel van SBI 'Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT)'.

Werkelijke rente

De rente die zorginstellingen werkelijk hebben betaald. Dit in tegenstelling tot de normrente.

ZKH – Ziekenhuizen

Academische, algemene en categorale ziekenhuizen en revalidatie-instellingen.

Zvw – Zorgverzekeringswet

Wet die een verplichte basisverzekering regelt voor kortdurende, op genezing gerichte zorg voor iedereen die rechtmatig in Nederland woont of hier loon- of inkomstenbelasting betaalt. Deze wet is op 1 januari 2006 in werking getreden en vervangt o.a. de Ziekenfondswet (ZFW).

8. Tabellenset

Tabellen bij hoofdstuk 3

8.1 Opbouw totaal balans passiva per sector

	ZKH		GGZ		GHZ		VV		T	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
	mln euro									
Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	5 631	6 436	1 406	1 518	2 325	2 564	4 062	4 310	331	396
Langlopende schulden	10 343	10 632	1 942	1 851	2 282	2 446	5 871	5 840	72	98
Kortlopende schulden (incl. schulden uit hoofde van bekostiging)	9 081	8 509	1 759	1 739	1 673	1 524	3 364	3 233	356	397
Kortlopende schulden	8 126	8 064	1 650	1 636	1 648	1 495	3 271	3 139	345	387
Schulden uit hoofde van bekostiging	955	446	108	103	25	29	93	94	11	10
Totaal passiva	25 055	25 577	5 107	5 108	6 281	6 534	13 297	13 383	759	892
	% aandeel									
Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	22	25	28	30	37	39	31	32	44	44
Langlopende schulden	41	42	38	36	36	37	44	44	9	11
Kortlopende schulden (incl. schulden uit hoofde van bekostiging)	36	33	34	34	27	23	25	24	47	45
Kortlopende schulden	32	32	32	32	26	23	25	23	45	43
Schulden uit hoofde van bekostiging	4	2	2	2	0	0	1	1	1	1
Totaal passiva	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

8.2 Opbouw kort- en langlopende schulden per sector

	ZKH		GGZ		GHZ		VV		T	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
	mln euro									
Langlopende schulden	10 343	10 632	1 942	1 851	2 282	2 446	5 871	5 840	72	98
Aflossingsverpl. langlopende leningen	751	786	129	122	166	163	379	383	9	15
Kortlopende schulden aan kredietinstellingen	1 460	1 306	435	528	146	89	359	274	12	17
Crediteuren	1 062	1 059	193	156	229	201	513	452	51	55
Overige kortlopende schulden	4 853	4 912	893	830	1 107	1 041	2 021	2 030	273	299
Totaal schulden	18 469	18 694	3 592	3 487	3 930	3 940	9 142	8 979	418	485
	%									
Langlopende schulden	56	57	54	53	58	62	64	65	17	20
Aflossingsverpl. langlopende leningen	4	4	4	3	4	4	4	4	2	3
Kortlopende schulden aan kredietinstellingen	8	7	12	15	4	2	4	3	3	4
Crediteuren	6	6	5	4	6	5	6	5	12	11
Overige kortlopende schulden	26	26	25	24	28	26	22	23	65	62
Totaal schulden	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

8.3 Representativiteit onderzoek, naar sector en grootteklasse van totale bedrijfsopbrengsten, 2013

	Aantal zorgconcerns		Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen			
	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal
	aantal		mln euro						
ZKH									
tot 25 mln	4	2	6	70	8	78	44	0	44
25 tot 50 mln	8	3	11	282	164	446	145	56	201
50 tot 100 mln	4	9	13	315	743	1 058	133	279	412
100 tot 150 mln	1	21	22	115	2 618	2 733	50	948	998
150 mln en meer	2	50	52	773	18 825	19 598	45	9 718	9 763
subtotaal	19	85	104	1 555	22 359	23 914	417	11 001	11 418
GGZ									
tot 25 mln	9	53	62	76	306	382	22	17	40
25 tot 50 mln	15	5	20	493	229	722	177	68	244
50 tot 100 mln	15	2	17	1 075	170	1 245	270	79	349
100 tot 150 mln	8	–	8	1 044	–	1 044	359	42	401
150 mln en meer	10	–	10	2 378	–	2 378	939	0	939
subtotaal	57	60	117	5 065	706	5 771	1 768	205	1 973
GHZ									
tot 25 mln	36	38	74	321	106	427	93	11	104
25 tot 50 mln	17	4	21	644	144	787	159	41	200
50 tot 100 mln	25	1	26	1 778	92	1 869	560	51	611
100 tot 150 mln	12	–	12	1 467	–	1 467	409	3	412
150 mln en meer	14	–	14	3 771	–	3 771	1 158	124	1 283
subtotaal	104	43	147	7 980	341	8 321	2 379	230	2 609

8.3 Representativiteit onderzoek, naar sector en grootteklasse van totale bedrijfsopbrengsten, 2013 (slot)

	Aantal zorgconcerns		Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen			
	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal	lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	geen lening-gegevens beschikbaar	totaal
	aantal		mln euro						
VV									
tot 25 mln	105	59	164	1 101	582	1 683	662	144	807
25 tot 50 mln	49	4	53	1 800	142	1 942	928	91	1 020
50 tot 100 mln	45	3	48	3 073	231	3 303	1 143	325	1 468
100 tot 150 mln	27	–	27	3 388	–	3 388	1 228	228	1 456
150 mln en meer	17	–	17	4 705	–	4 705	988	485	1 472
subtotaal	243	66	309	14 068	955	15 022	4 949	1 273	6 222
T									
tot 25 mln	7	130	137	27	400	427	4	29	33
25 tot 50 mln	1	4	5	48	149	197	3	0	3
50 tot 100 mln	6	4	10	346	341	688	28	2	29
100 tot 150 mln	1	1	2	115	100	215	15	5	20
150 mln en meer	2	1	3	385	218	603	19	10	29
subtotaal	17	140	157	921	1 208	2 129	68	46	114
Totaal AWBZ (excl. ZKH en T)									
tot 25 mln	150	150	300	1 498	994	2 492	778	172	950
25 tot 50 mln	81	13	94	2 937	515	3 451	1 264	200	1 464
50 tot 100 mln	85	6	91	5 925	492	6 418	1 973	455	2 428
100 tot 150 mln	47	–	47	5 899	–	5 899	1 996	272	2 268
150 mln en meer	41	–	41	10 855	–	10 855	3 086	609	3 694
subtotaal	404	169	573	27 113	2 001	29 115	9 096	1 708	10 804
Totaal (incl. ZKH en T)									
tot 25 mln	161	282	443	1 595	1 403	2 997	826	201	1 027
25 tot 50 mln	90	20	110	3 267	828	4 095	1 412	256	1 667
50 tot 100 mln	95	19	114	6 586	1 577	8 163	2 133	736	2 869
100 tot 150 mln	49	22	71	6 129	2 718	8 847	2 061	1 225	3 285
150 mln en meer	45	51	96	12 012	19 043	31 056	3 150	10 337	13 486
totaal	440	394	834	29 590	25 568	55 158	9 581	12 754	22 335

Bron: Jaarrekeningen 2013, CBS.

Tabellen bij hoofdstuk 4

8.4 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2013, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

	Gemiddelde (Ongewogen)	1e deciel	2e deciel	Mediaan (5e deciel)	8e deciel	9e deciel	Interdeciel ¹⁾
	%						
1989	5,04	3,48	4,00	4,75	6,45	7,13	3,65
1990	4,16	3,15	3,35	3,89	5,10	5,80	2,65
1991	4,61	3,24	3,57	4,40	5,57	5,80	2,56
1992	3,50	2,52	2,78	3,24	4,48	4,81	2,29
1993	4,28	2,62	3,15	4,25	4,96	6,25	3,63
1994	4,34	3,57	3,82	4,23	4,61	5,15	1,58
1995	4,58	3,32	3,54	3,99	6,64	7,19	3,88
1996	4,80	3,60	3,93	4,28	6,50	6,98	3,38

8.4 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2013, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) (slot)

	Gemiddelde (Ongewogen)	1e deciel	2e deciel	Mediaan (5e deciel)	8e deciel	9e deciel	Interdeciel ¹⁾
1997	5,05	3,83	4,25	4,82	6,10	6,34	2,51
1998	4,93	3,95	4,33	4,98	5,72	6,06	2,11
1999	4,67	3,55	4,00	4,76	5,30	5,64	2,09
2000	4,34	3,00	3,35	4,11	5,40	6,20	3,20
2001	4,65	3,25	3,70	4,57	5,55	5,94	2,69
2002	4,17	2,60	2,98	4,33	5,31	5,58	2,98
2003	4,16	2,62	3,55	4,38	4,80	5,10	2,48
2004	4,17	3,69	3,86	4,23	4,52	4,79	1,10
2005	3,81	3,16	3,38	3,75	4,16	4,57	1,41
2006	4,12	3,47	3,66	4,12	4,56	4,87	1,40
2007	4,58	4,03	4,42	4,73	4,97	5,15	1,13
2008	4,56	3,35	4,24	4,73	5,09	5,36	2,01
2009	4,38	3,30	3,64	4,56	4,98	5,35	2,05
2010	3,89	2,67	3,15	3,91	4,74	5,00	2,34
2011	4,05	2,87	3,30	4,00	4,90	5,25	2,38
2012	3,41	1,98	2,54	3,24	4,35	4,90	2,93
2013	3,27	1,83	2,26	3,25	4,10	4,89	3,06
1989–2013	4,26	2,95	3,47	4,29	5,00	5,49	2,54
2004–2013	4,05	2,80	3,34	4,15	4,81	5,06	2,26
2009–2013	3,81	2,40	2,94	3,83	4,78	5,05	2,65

Bron: jaarrekeningen 2013.

¹⁾ Interdeciel = verschil tussen 1e en 9e deciel.

8.5 Kapitaalmarktrente: korte, middellange en jongste tienjarige staatslening

	Kort (3–5 jaar)	Middellang (5–8 jaar)	Jongste tienjarige
	%		
1989	7,26	7,21	7,21
1990	9,05	8,99	8,92
1991	8,91	8,79	8,74
1992	8,22	8,12	8,10
1993	6,01	6,21	6,35
1994	6,31	6,66	6,87
1995	5,97	6,48	6,90
1996	4,84	5,63	6,15
1997	4,58	5,15	5,58
1998	4,16	4,41	4,62
1999	3,89	4,32	4,65
2000	5,11	5,30	5,41
2001	4,44	4,70	4,96
2002	4,23	4,60	4,89
2003	3,15	3,64	4,12
2004			4,09
2005			3,37
2006			3,78
2007			4,29
2008			4,23
2009			3,69
2010			2,99
2011			2,98
2012			1,93
2013			1,96

Bron: DNB.

8.6 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2013 naar sector en kapitaalmarktrente

	Gemiddeld (ongewogen) rente							Totaal aantal leningen					
	Jongste tienjarige staats lening	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)
1989	7,21	7,50	–	4,50	4,84	5,27	5,04	1	–	7	14	29	50
1990	8,92	–	–	4,73	3,26	4,25	4,16	–	–	4	5	25	34
1991	8,74	4,86	–	4,31	4,43	4,87	4,61	2	–	7	12	16	35
1992	8,10	5,16	2,95	3,04	3,36	3,92	3,50	1	1	11	13	17	41
1993	6,35	–	5,41	3,80	3,99	4,62	4,28	–	5	17	30	50	97
1994	6,87	5,63	–	4,77	4,20	4,39	4,34	3	–	15	65	64	144
1995	6,90	5,00	–	4,54	4,06	5,07	4,58	3	–	11	28	31	70
1996	6,15	5,87	–	4,07	4,23	5,41	4,80	2	–	8	46	53	107
1997	5,58	4,00	–	4,57	4,72	5,42	5,05	1	–	16	61	76	153
1998	4,62	5,07	6,20	4,99	4,64	5,04	4,93	9	2	16	39	89	144
1999	4,65	4,86	4,86	4,16	4,66	4,74	4,67	11	6	12	30	90	132
2000	5,41	5,72	5,35	3,55	4,00	4,63	4,34	17	1	14	20	62	96
2001	4,96	4,34	5,17	4,32	4,16	5,18	4,65	9	1	20	47	55	122
2002	4,89	4,19	5,14	3,88	3,91	4,36	4,17	5	2	17	35	73	125
2003	4,12	4,07	4,72	3,84	4,10	4,27	4,16	13	4	41	66	140	247
2004	4,09	4,11	4,18	4,10	4,19	4,18	4,17	10	2	23	89	119	231
2005	3,37	3,50	4,18	3,76	3,62	3,90	3,81	8	7	27	46	115	188
2006	3,78	4,07	3,91	4,38	4,02	4,11	4,12	16	3	28	56	119	203
2007	4,29	4,77	5,48	4,43	4,62	4,59	4,58	14	8	24	56	119	199
2008	4,23	4,16	4,48	4,49	4,35	4,68	4,56	15	5	48	46	113	207
2009	3,69	4,14	4,05	4,47	4,30	4,38	4,38	11	6	24	33	101	158
2010	2,99	3,45	3,55	3,65	3,67	4,03	3,89	9	5	28	38	108	174
2011	2,98	3,91	5,10	3,90	3,86	4,19	4,05	3	4	28	65	108	201
2012	1,93	3,40	5,89	3,36	3,45	3,41	3,41	10	10	42	44	91	177
2013	1,96	2,76	9,00	2,90	3,41	3,22	3,27	12	1	14	57	72	143
1989–2013	5,07	4,31	4,89	4,06	4,11	4,40	4,26	185	73	502	1 041	1 935	3 478
2004–2013	3,33	3,88	4,82	3,99	3,97	4,12	4,05	108	51	286	530	1 065	1 881
2009–2013	2,71	3,45	5,01	3,68	3,71	3,90	3,81	45	26	136	237	480	853

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013.

8.7 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 naar sector en kapitaalmarktrente

	Mediane rente							Totaal aantal leningen					
	Jongste tienjarige staats lening	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)
1989	7,21	7,50	–	4,90	4,45	4,96	4,75	1	–	7	14	29	50
1990	8,92	–	–	4,52	3,15	3,98	3,89	–	–	4	5	25	34
1991	8,74	4,86	–	3,82	4,58	4,53	4,40	2	–	7	12	16	35
1992	8,10	5,16	2,95	2,78	3,09	4,00	3,24	1	1	11	13	17	41
1993	6,35	–	5,30	4,07	4,27	4,28	4,25	–	5	17	30	50	97
1994	6,87	6,44	–	4,40	4,20	4,23	4,23	3	–	15	65	64	144
1995	6,90	4,00	–	4,21	3,87	4,26	3,99	3	–	11	28	31	70
1996	6,15	5,87	–	3,97	4,10	4,87	4,28	2	–	8	46	53	107
1997	5,58	4,00	–	4,48	4,69	5,81	4,82	1	–	16	61	76	153

8.7 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 naar sector en kapitaalmarktrente (slot)

	Mediane rente							Totaal aantal leningen					
	Jongste tienjarige staats lening	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)
1998	4,62	5,10	6,20	5,10	4,68	5,10	4,98	9	2	16	39	89	144
1999	4,65	4,69	4,87	4,53	4,64	4,80	4,76	11	6	12	30	90	132
2000	5,41	6,42	5,35	3,48	3,88	4,46	4,11	17	1	14	20	62	96
2001	4,96	3,94	5,17	4,20	4,00	5,30	4,57	9	1	20	47	55	122
2002	4,89	4,39	5,14	3,91	3,65	4,76	4,33	5	2	17	35	73	125
2003	4,12	4,40	5,47	4,11	4,28	4,43	4,38	13	4	41	66	140	247
2004	4,09	4,08	4,18	4,18	4,17	4,25	4,23	10	2	23	89	119	231
2005	3,37	3,52	4,15	3,76	3,57	3,80	3,75	8	7	27	46	115	188
2006	3,78	4,17	4,20	4,34	4,07	4,12	4,12	16	3	28	56	119	203
2007	4,29	4,73	5,19	4,73	4,70	4,73	4,73	14	8	24	56	119	199
2008	4,23	4,52	5,00	4,68	4,58	4,80	4,73	15	5	48	46	113	207
2009	3,69	4,55	4,63	4,69	4,33	4,59	4,56	11	6	24	33	101	158
2010	2,99	3,70	2,90	3,58	3,69	4,03	3,91	9	5	28	38	108	174
2011	2,98	3,60	4,82	3,86	3,83	4,32	4,00	3	4	28	65	108	201
2012	1,93	3,32	4,58	3,22	3,25	3,30	3,24	10	10	42	44	91	177
2013	1,96	2,73	9,00	2,68	3,38	3,07	3,25	12	1	14	57	72	143
1989–2013	4,65	4,30	4,85	4,13	4,16	4,41	4,29	185	73	502	1 041	1 935	3 478
2004–2013	3,53	3,94	4,45	4,06	4,05	4,25	4,15	108	51	286	530	1 065	1 881
2009–2013	2,98	3,59	4,28	3,58	3,72	3,99	3,83	45	26	136	237	480	853

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013.

8.8 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2013 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

	Gemiddeld (ongewogen) rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten					
	Jongste tienjarige staatslening	tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 tot 150 mln	150 mln en meer
	%					
1989	7,21	5,54	4,52	5,05	4,99	4,91
1990	8,92	4,10	4,34	4,40	3,62	4,05
1991	8,74	4,70	5,86	4,94	4,15	4,40
1992	8,10	3,40	3,32	3,64	3,76	3,32
1993	6,35	4,24	4,01	4,62	4,10	4,18
1994	6,87	4,78	4,45	3,99	4,44	4,37
1995	6,90	4,82	4,07	5,16	4,34	4,53
1996	6,15	4,24	5,09	5,04	5,16	4,45
1997	5,58	5,88	5,48	4,82	4,78	5,08
1998	4,62	5,02	5,19	4,68	4,92	4,96
1999	4,65	4,52	4,92	4,47	4,73	4,73
2000	5,41	5,19	4,08	4,39	4,24	3,94
2001	4,96	5,26	4,49	4,60	5,24	4,21
2002	4,89	4,83	4,25	4,37	3,81	3,88
2003	4,12	4,72	4,23	3,91	4,25	4,07
2004	4,09	4,41	4,24	4,08	4,12	4,14
2005	3,37	3,87	3,74	3,69	4,11	3,65
2006	3,78	4,28	4,09	4,32	3,95	3,93
2007	4,29	4,78	4,61	4,63	4,47	4,45
2008	4,23	4,83	4,61	4,29	4,84	4,37

8.8 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2013 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente (slot)

Gemiddeld (ongewogen) rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten							
	Jongste tienjarige staatslening	tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 tot 150 mln	150 mln en meer	
2009	3,69	4,71	4,19	4,17	4,58	4,39	
2010	2,99	4,22	3,73	3,79	4,15	3,77	
2011	2,98	4,01	4,21	3,84	4,21	4,11	
2012	1,93	3,78	3,47	3,00	3,69	3,32	
2013	1,96	3,37	3,41	3,14	3,41	3,20	
1989–2013	5,07	4,54	4,28	4,19	4,32	4,14	
2004–2013	3,33	4,30	4,05	3,91	4,20	3,95	
2009–2013	2,71	4,03	3,84	3,61	4,06	3,73	

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013, CBS.

8.9 Mediane rente uit jaarrekeningen 2013 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Mediane rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten							
	Jongste tienjarige staatslening	tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 tot 150 mln	150 mln en meer	
	%						
1989	7,21	4,98	4,18	4,93	4,59	4,65	
1990	8,92	3,99	4,17	4,65	3,50	3,54	
1991	8,74	4,15	5,86	5,32	4,20	4,68	
1992	8,10	3,40	3,55	3,20	3,90	2,85	
1993	6,35	4,08	3,97	4,32	4,19	4,26	
1994	6,87	4,55	4,25	4,03	4,19	4,25	
1995	6,90	3,99	3,80	4,37	3,82	4,21	
1996	6,15	4,40	4,12	4,50	4,40	4,20	
1997	5,58	5,90	5,44	4,76	4,65	4,89	
1998	4,62	5,08	5,13	4,81	4,96	4,81	
1999	4,65	4,82	4,85	4,45	4,68	4,98	
2000	5,41	6,00	4,05	4,15	4,08	4,00	
2001	4,96	5,30	4,38	4,94	5,24	4,10	
2002	4,89	4,97	4,64	4,67	3,83	3,91	
2003	4,12	4,77	4,42	4,14	4,34	4,34	
2004	4,09	4,37	4,32	4,12	4,17	4,16	
2005	3,37	4,02	3,75	3,56	3,92	3,48	
2006	3,78	4,23	4,12	4,29	3,96	4,04	
2007	4,29	4,85	4,74	4,77	4,70	4,60	
2008	4,23	4,83	4,76	4,62	4,74	4,74	
2009	3,69	4,82	4,19	4,32	4,68	4,56	
2010	2,99	4,31	3,80	3,60	4,10	3,73	
2011	2,98	4,65	4,14	3,83	4,09	4,02	
2012	1,93	4,00	3,40	2,80	3,49	3,22	
2013	1,96	3,46	3,07	3,25	3,34	3,21	
1989–2013	4,65	4,56	4,32	4,24	4,29	4,21	
2004–2013	3,53	4,45	4,11	4,00	4,22	4,10	
2009–2013	2,98	4,20	3,75	3,56	4,03	3,83	

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013, CBS.

8.10 Rentelasten naar sector (rente uit jaarrekening en kapitaalmarktrente) (onopgehoogd, alleen op basis van beschikbare detailinformatie leningen)¹⁾

	Restschuld eind 2013			Rentepercentage					Rentelasten					
	GGZ	GHZ	VV	gemiddelde uit jaarrekening			jongste tienjarige staats- lening	jaarrekening			kapitaalmarktrente			
				GGZ	GHZ	VV		GGZ	GHZ	VV	GGZ	GHZ	VV	
	mln euro			%					mln euro					
1989	12	9	11	4,50	4,84	5,21	7,21	0,6	0,4	0,6	0,9	0,7	1,0	
1990	2	4	15	4,73	3,26	4,25	8,92	0,1	0,1	0,6	0,2	0,4	1,4	
1991	5	4	8	4,09	4,43	4,87	8,74	0,2	0,2	0,4	0,5	0,4	0,8	
1992	14	8	20	3,04	3,36	3,92	8,10	0,5	0,3	0,8	1,4	0,8	1,7	
1993	10	10	29	3,80	3,99	4,62	6,35	0,5	0,6	1,8	0,8	0,9	2,8	
1994	17	58	33	4,65	4,20	4,39	6,87	0,7	2,8	1,5	1,2	4,6	2,4	
1995	12	21	16	4,54	4,06	5,07	6,90	0,6	0,9	0,8	0,9	1,6	1,2	
1996	24	43	40	4,07	4,23	5,41	6,15	1,0	1,7	2,1	1,6	2,8	2,6	
1997	20	37	70	4,57	4,70	5,42	5,58	0,8	1,9	3,9	1,2	2,3	4,2	
1998	11	43	98	4,99	4,64	5,04	4,62	0,7	2,4	5,2	0,7	2,4	4,8	
1999	13	24	81	4,16	4,66	4,74	4,65	0,6	1,2	4,0	0,6	1,2	4,1	
2000	10	30	82	3,55	4,00	4,62	5,41	0,4	1,2	3,6	0,7	1,7	4,7	
2001	76	58	61	4,32	4,16	5,17	4,96	3,3	2,6	3,3	3,9	3,0	3,2	
2002	26	41	120	3,88	3,85	4,36	4,89	1,1	1,5	5,5	1,3	2,1	6,2	
2003	58	72	171	3,84	4,10	4,28	4,12	2,4	3,6	8,7	2,8	3,5	8,5	
2004	78	94	173	4,22	4,20	4,18	4,09	3,6	4,6	8,1	3,4	4,5	7,9	
2005	70	87	239	3,76	3,62	3,90	3,37	2,8	3,3	9,7	2,5	3,0	8,5	
2006	70	102	239	4,33	4,02	4,11	3,78	3,1	4,0	10,4	2,8	4,0	9,4	
2007	138	186	342	4,43	4,62	4,58	4,29	6,5	8,8	16,9	6,2	8,3	15,9	
2008	225	131	325	4,49	4,35	4,68	4,23	11,1	5,7	16,6	10,7	5,8	14,5	
2009	144	101	314	4,47	4,30	4,38	3,69	7,0	4,7	15,6	5,7	3,9	12,6	
2010	156	201	476	3,65	3,67	4,03	2,99	5,9	7,8	20,7	4,9	6,2	14,7	
2011	170	362	517	3,90	3,86	4,19	2,98	6,9	16,0	23,2	5,2	11,2	16,0	
2012	342	244	399	3,36	3,45	3,41	1,93	11,8	9,1	14,7	6,8	4,9	8,0	
2013	62	325	440	2,90	3,41	3,25	1,96	1,9	11,5	14,2	1,2	6,4	8,5	

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013, CBS.

¹⁾ De leningen waarvan zowel Restschuld 2012 als Restschuld 2013 ontbreken zijn in deze tabel niet meegenomen.

8.11 Afleiding rentelasten voor totale populatie op basis van detailinformatie leningen uit jaarrekeningen, 2013

	GGZ		GHZ		VV	
	jaarrekening ¹⁾	totale populatie CBS-statistiek ²⁾	jaarrekening ¹⁾	totale populatie CBS-statistiek ²⁾	jaarrekening ¹⁾	totale populatie CBS-statistiek ²⁾
	mln euro					
Restschuld 2013	1 768	1 973	2 379	2 609	4 949	6 222
Rentelasten uit jaarrekening 2013	74	95	97	110	193	275

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2013, CBS.

¹⁾ Onopgehoogd.

²⁾ Opgehoogd.

Tabellen bij hoofdstuk 5

8.12 Vergelijking Euribor en normrente van de NZa

	Euribor (tot 1999 Aibor)			Normrente NZa	
	eenmaands	driemaands	twalfmaands	kort krediet	Normrente kort krediet/- Eenmaands Euribor
	%				
1997	3,25	3,34	3,59	5,00	1,75
1998	3,39	3,45	3,68	4,70	1,31
1999	2,86	2,96	3,18	4,41	1,55
2000	4,24	4,40	4,79	5,88	1,64
2001	4,33	4,26	4,08	6,07	1,74
2002	3,31	3,32	3,49	4,93	1,62
2003	2,35	2,33	2,33	3,11	0,76
2004	2,08	2,11	2,28	2,83	0,75
2005	2,14	2,18	2,33	2,89	0,75
2006	2,94	3,08	3,44	3,69	0,75
2007	4,08	4,28	4,45	4,83	0,75
2008	4,28	4,64	4,83	5,03	0,75
2009	0,89	1,22	1,61	2,14	1,25
2010	0,57	0,81	1,35	1,82	1,25
2011	1,18	1,39	2,01	1,93	0,75
2012	0,33	0,57	1,11	1,08	0,75
2013	0,13	0,22	0,54	0,88	0,75

Bron: DNB, NZa.

8.13 Vergelijking euribor en jongste tienjarige staatslening

	Euribor (tot 1999 Aibor)	Jongste tienjarige	Verschil
	Eenmaands	staatslening	
	%		Procentpunt
1989	7,27	7,21	-0,06
1990	8,50	8,92	0,42
1991	9,20	8,74	-0,46
1992	9,38	8,10	-1,28
1993	7,04	6,35	-0,69
1994	5,18	6,87	1,69
1995	4,33	6,90	2,57
1996	2,97	6,15	3,18
1997	3,25	5,58	2,33
1998	3,39	4,62	1,23
1999	2,86	4,65	1,79
2000	4,24	5,41	1,17
2001	4,33	4,96	0,63
2002	3,31	4,89	1,58
2003	2,35	4,12	1,77
2004	2,08	4,09	2,01
2005	2,14	3,37	1,23
2006	2,94	3,78	0,84
2007	4,08	4,29	0,21
2008	4,28	4,23	-0,05
2009	0,89	3,69	2,79
2010	0,57	2,99	2,41
2011	1,18	2,98	1,80
2012	0,33	1,93	1,60
2013	0,13	1,96	1,83

Bron: DNB.

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2014–2015	2014 tot en met 2015
2014/2015	Het gemiddelde over de jaren 2014 tot en met 2015
2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2014 en eindigend in 2015
2012/'13–2014/'15	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2012/'13 tot en met 2014/'15

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
Studio BCO, Den Haag

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 70 70, fax 070 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2015.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.